

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Μ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1991

ΑΡΙΘ. 10

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οί επιστολές του Ἀποστόλου Παύλου. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ Β' παρουσία τοῦ Κυρίου καὶ ἡ κρίσις τῆς ἀνθρωπότητος. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἡ χρονικὴ διάρκεια τῶν Ἀκολουθιῶν. — Ἡλία Β. Οἰκονόμου, Τὸ Σύμπαν. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλευθεριάδη, Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Χριστοῦ προφητευμένη. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ ἀντιαρετικὴ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Διαλεκτικὴ ὑποσχέσεων. — Πρωτοπρ. Δημ. Κ. Δρίτσα, Οἱ διασπάσεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον. — Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Ἐνα σχολεῖο μὲ παιδαγωγὸ «Γέροντα». — Δημ. Φερούση, Μιχαὴλ Μπαικαννάς, ἕνας νεομάρτυς τῆς Ἀθήνας. — Φς, Τὸ βιβλίον. — Ἐπίκριρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰαίου 1 — Τηλέφ.
72.10.734 ● Προστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

ΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΥ

Ὁ Ἀπ. Παῦλος μὲ τὶς ἐπιστολές, πὸν ἔγραψε πρὸς τὶς διάφορες χριστιανικὲς ἐκκλησίες, παρέδωκε στὸν χριστιανικὸ κόσμον τὴν ἀθνητικὴ θεολογικὴ ἐρμηγεία στὰ κύρια σημεῖα τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἐπιστολές αὐτὲς προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸ γιὰ τὴν πλουσία καὶ μυριόστομη ἐκφρασιμότητα, τὴ φλογερὴ Χριστοκεντρικὴ πίστι, τοὺς χειμαρρῶδεις στοχασμούς, τὴν ἀβυσσο τῆς ἀγάπης, τὴν ἀφρίσσουσαν δξυγράφων γραφίδα, τοὺς κρουνοὺς τῆς βαθείας ἐγκαρδιότητος, τὸ πάθος, τὸν παλμόν, τὴν ζοήν» (Γρηγόριος Παπαμιχαήλ).

Χαρακτηριστικῶς ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει τὰ ἐξῆς (σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοσι): «Οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου εἶναι μεταλλεῖα καὶ πηγές τοῦ Πνεύματος· μεταλλεῖα μὲν, διότι παρέχουν σ' ἐμᾶς πλοῦτο πολυτιμότερο ἀπὸ κάθε χρυσάφι· πηγές δέ, διότι ποτε δὲν στερεοῦν (ξηραίνονται)· ἀλλ' ὅσον κι ἂν ἀντλήσῃς ἀπὸ αὐτὲς νερό, τόσον πολὺ περισσότερον αὐτὲς ἐξακολουθοῦν νὰ ρέουν. Φανερὴ ἀπόδειξη αὐτοῦ θὰ ἡμποροῦσε νὰ γίνῃ ὅλος ὁ χρόνος, πὸν πέρασε (ἀπὸ τότε). Ἀφ' οἷον λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ Παῦλος, πέρασαν ἤδη» περίπου τετρακόσια «χρόνια καὶ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα πολλοὶ μὲν συγγραφεῖς, πολλοὶ δὲ διδάσκαλοι κι ἐξηγητὲς πολλὰς φορὰς ἀντλήσαν πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐξάντλησαν τὸν θησαυρισμένον πλοῦτον. Ὁ θησαυρός... δὲν ξοδεύεται μὲ τὸ πλῆθος τῶν χειρῶν, πὸν σκάπτιουν, ἀλλὰ γίνεταὶ μεγαλύτερος καὶ περισσεύει. Καὶ γιατί ἀναφέρω τοὺς παλαιούς; Πόσοι θὰ μιλῶσιν ὕστερα ἀπὸ ἐμᾶς καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς πάλιν ἄλλοι καὶ ὅμως δὲν θὰ παύσῃ νὰ ρέῃ ἀπὸ τὴν πηγὴ ὁ πλοῦτος, οὔτε θὰ ἐξαντληθοῦν τὰ μέταλλα; Διότι εἶναι πνευματικὰ καὶ δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ ἐξαντλοῦνται κάποτε» (Migne Ἐ.Π. 51, 291).

Οἱ ἐπιστολές τοῦ Παύλου, πὸν συνέβαλαν στὴ στερέωσι τῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, ἦταν ἡ ἐπισφραγίσις τοῦ κηρύγματός του, τὸ ὅποῖο ὁ Παῦλος διασκόρπισε παντοῦ. Ἔτσι μὲ τὴ θαυμαστὴ ἐπενέργεια τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ὅπως τονίζει πάλιν ὁ Χρυσόστομος, «ἐκδιωκόμεν μὲν ἢ πλάνη, ἐπανερχόμεν δὲ ἢ ἀλήθεια, λιπαροὶ δὲ ἄνθρωποι (καὶ δομῆς) καὶ κενῶς (ἀπ' τὸ κρέας πὸν ψηρόταν στὶς εἰδωλολατρικὰς θυσίας) καὶ κύμβαλα καὶ τύμπανα καὶ μέθες καὶ ὀργιστοὶ διασκορπίσεις καὶ μοιχεῖες καὶ τὰ ἄλλα, πὸν δὲν εἶναι καλὸ οὔτε νὰ ἀναφέρωμε καὶ πὸν ἐτελοῦντο σὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων, σιαματοῦσαν καὶ καταστρέφονταν, ἀφοῦ ἔλυνον καθὼς ἀκριβῶς τὸ κερὶ ἀπὸ τῆ φωτιᾶ καὶ ἀφοῦ καίονταν, ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἄχυρα ἀπὸ τῆ φλόγα ἢ δὲ λαμπρὴ φλόγα τῆς ἀλήθειας ἀνερχόμεν ὀλοφώτειν καὶ ὑψηλὴ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν» (Migne Ἐ.Π. 50, 494 - 495).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ *

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἄλλὰ καὶ ὡς Θεάνθρωπος «μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων»⁴² καὶ Σωτὴρ ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἀρμοδιώτατον πρόσωπον, ὅπως καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ Κριτοῦ, διότι ὡς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του, τῆς Θείας καὶ ζωογόνου διδασκαλίας Του, τῶν θαυμάτων Του, τοῦ κατὰ πάντα ὑποδειγματικοῦ βίου Του, μάλιστα δὲ διὰ τῆς ἄκρας ταπεινώσεώς Του τῆς κορυφωθείσης εἰς τὸν φρικτότατον καὶ μαρτυρικότατον διὰ Σταυροῦ θάνατόν Του, διὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸ παντελὲς ἱκανοποίησε τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Θείας Δικαιοσύνης, οὕτω καὶ κατὰ «τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ»⁴³ τῆς παγκοσμίου κρίσεως εἰς τὸν Θεὸν Λόγον ἀπόκειται νὰ ἱκανοποιηθῇ ἀφθόνως διὰ τὸν ἔργον τῆς σωτηρίας, ἀμείβων μὲν τοὺς «πιστοὺς καὶ ἀγαθοὺς δούλους»⁴⁴, οἱ ὅποιοι εἰργάσαντο καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὰ δοθέντα εἰς αὐτοὺς τάλαντα, τιμωρῶν δὲ αὐστηρῶς καὶ ἀμειλίκτως τοὺς «πονηροὺς καὶ ὀκνηροὺς δούλους»⁴⁵, οἱ ὅποιοι «ἔκρυψαν τὸ τάλαντόν των ἐν τῇ γῆ»⁴⁶.

Διὰ τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡ Θεία Ἀγάπη ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου· διὰ τοῦ Θεανθρώπου Κριτοῦ ἡ Θεία Δικαιοσύνη θὰ καταβιάσῃ τὴν ὑψωθείσαν τιμωρὸν χεῖρα κατὰ τοῦ ἀπορρίψαντος τὴν Θείαν Ἀγάπην αὐθάδους ἀποστάτου.

Ὁ τρόπος τῆς κρίσεως δηλοῦται διὰ μιᾶς μόνης λέξεως, ἡ ὁποία χρησιμοποιοεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν τῇ Β' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῇ «φανερωθήσεται»⁴⁷, ἀλλὰ πόσον φοβερὰ εἶναι ἡ σημασία της! Σημαίνει ὄχι μόνον νὰ παρουσιασθῶμεν ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ νὰ φανερωθῶμεν μὲ ὅλα τὰ μυστικά μας. Ὁ Θεοδώρητος ὁ Κύρου σχολιάζων τὴν λέξιν, παρατηρεῖ: «Ὅτι εἶπε παραστήναι, ἀλλὰ φανερωθῆναι. Ἰκανὸν δὲ τοῦτο καὶ τοὺς ἀναληγσίαν νοσοῦντας δεδίδασθαι καὶ θεραπεῦσαι τῆς ἀμαρτίας τὰ τραύματα,

ἵνα μὴ ταῦτα πᾶσι γένηται φανερά»⁴⁸. Ἡ κρίσις θὰ γίνῃ διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ πραγματικῇ τῶν πνευματικῇ καταστάσει. Ὅλος δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὁ χαρακτήρ του, αἱ διαθέσεις καὶ οἱ ἀπόκρυφοὶ πόθοι τῆς ψυχῆς του, οἱ σκοποὶ του καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας του κεκρυμμένα σχέδια, τὰ αἰσθηματά του καὶ αἱ σκέψεις, τὰ ἐλατήρια, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκινεῖτο εἰς τὰς διαφορὰς του πράξεις καὶ ἐπιχειρήσεις, οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπράχθησαν δημοσίᾳ καὶ κατ' ἴδιαν, πάντα ταῦτα θὰ ἀποκαλυφθῶσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πάσης ἄλλης λογικῆς πλάσεως τοῦ Θεοῦ. Τότε ὁ ἐπὶ τῆς γῆς συκοφαντηθεὶς εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος θὰ ἱκανοποιηθῇ πληρέστατα, διότι πανδήμως θὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀθώότης του καὶ εὐκρίνεια, ὁ δὲ εὐκόλως ἐξαπατήσας τοὺς συνανθρώπους του ὑποκριτῆς θὰ καταισχυνθῇ δημοσίᾳ ἀποκαλυπτομένης τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως, ἡ ὁποία πολλάκις ἐπὶ τῆς γῆς ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ὑποκρισεως.

Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀνθρώπου θὰ εἶναι ἀτομικῆ, διότι ἡ κρίσις δὲν θὰ διεξαχθῇ κατὰ ομάδας, ἀλλ' ἐκάστου τὰ ἔργα καὶ ὁ χαρακτήρ θὰ ἐξετασθῶν μεμονωμένως. Πολλοὶ ἔχουν πεποιθῆσιν εἰς ἀπλὴν ὁμολογίαν τοῦ στόματός των, νομίζοντες ὅτι ἐὰν ἀπλῶς ὁμολογῶσι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, θὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν του. Ἄλλ' ὅσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ὁμολογία πρὸς σωτηρίαν τοσοῦτον ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν τῷ βίῳ κατὰ τοὺς ἀψευδεῖς λόγους τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ: «Ὅτι πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς»⁴⁹. Εἰς τὸ περισπούδαστον τοῦτο χωρίον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἐπαναλαμβάνεται δις τὸ Κύριε πρὸς ἔνδειξιν τοῦ ἐπιμόνου καὶ ἐντόνου τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐπομένως τοῦ μεγάλου βαθμοῦ τῆς διὰ τοῦ νοῦς παραδοχῆς καὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ Σωτῆρος ὡς Θεοῦ. Ἄλλ' ὡς παρατηρεῖ πάνυ προσφυσῶς καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητῆς ἀείμνηστος Πα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 163 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

42. Α' Τιμοθέου, 2,5.

43. Πράξεων, 2,20.

44. Ματθαίου, 25,23.

45. Ματθαίου, 25,26.

46. Ματθαίου, 25,25.

47. Β' Κορινθίους, 5,10.

48. Θεοδώρητου Κύρου, Ἐργον τῆς Δευτέρας Ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθίους, Κεφ. 5, 10, MPG., 82, 408.

49. Ματθαίου, 7,21.

4. Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἐνα πολυσυζητημένο θέμα στίς μέρες μας εἶναι ἡ χρονική διάρκεια τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Οἱ Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας διαρκοῦν συνήθως 2½ ἕως 3 ὥρες! Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ δὲν ἀπασχολεῖ τόσο τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ψάλτες ὅσο τοὺς ἐκκλησιαζομένους πιστούς. Καὶ τοῦτο γιατί οἱ ἱερεῖς, ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸ λαό, ὅπως εἶναι μέσα στὸ Ἱερὸ Βῆμα, καὶ συνεχῶς ἀπασχολούμενοι ἡ κ α ι κ α θ ἡ μ ε ν ο ι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴ σοβαρότητα τοῦ θέματος. Οἱ ψάλτες ἐπίσης, ἐπειδὴ ψάλλουν συνεχῶς τοὺς ἐμπνευσμένους καὶ μοναδικῆς ἀξίας ὕμνους περιέρχονται σὲ μιὰ κατάσταση ἱερῆς μέθης καὶ χάνουν τὴν αἴσθηση τοῦ χρόνου... Οἱ μ ὄ ν ο ι πού αἰσθάνονται τίς συνέπειες τῆς μεγάλης χρονικῆς διάρκειας τῶν Ἀκολουθιῶν εἶναι οἱ πιστοί, οἱ ὁποιοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον στέκονται ὀ ρ θ ι ο ι καὶ ἀ κ ί ν η τ ο ι¹,

1. Καταθέτω καὶ μιὰ προσωπικὴ μαρτυρία ἐπ' αὐτοῦ: τὴν ἐποχὴ πού ἤμουνα λαϊκὸς θεολόγος, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔπειτα ἔγινα ἱερεὺς, δὲν ἐνίωθα καὶ ἐγὼ τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος, γιατί ἔμεινα μέσα στὸ Ἱερὸ Βῆμα, ὅπου πάντα ὑπάρχουν καθίσματα. Ὅταν ὅμως ἔγινα Ἐπίσκοπος, ἄρχισα νὰ χ ο ρ ο σ τ α τ ῶ στίς διάφορες Ἀκολουθίες (ἰδίως τῶν Ἑσπερινῶν καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος) καὶ νὰ στέκομαι ὀ ρ θ ι ο ς στὸ Δεσποτικὸ θρόνο γιὰ πολλὰς ὥρες, «συγκοιχούμενος τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ» πού καὶ ἐκεῖνος στέκεται ὀρθίος ἐπίσης. Τότε ἦταν πού ἄρχισα νὰ συνειδητοποιῶ τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος!

ναγιώτης Τρεμπέλας (1886-1977), εἶναι δυνατόν νὰ ἀπατώμεν ἑαυτοὺς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν εὐκρίνειαν τῶν ἐκφράσεών μας ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Χριστόν. Δύναται νὰ εἶναι αὗται συχναί, ἀκόμη δὲ καὶ θερμαί, καὶ ὅμως νὰ μὴ ἔχωσιν ἀξίαν⁵⁰. Ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς σχολιάζων τὸ εἰρημένον χωρίον, ὀρθῶς σημειώνει: «Οὐ γὰρ πίστις μόνον ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν, εἰ μὴ καὶ βίος ἄξιος τῆς πίστεως πρόσδεσιν... Τὸ δὲ ὀνομάζειν αὐτὸν Κύριον πίστεως μόνης ἐστίν»⁵¹. Ἄλλοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς ἀπλὴν ἐξωτερικὴν σχέσιν πρὸς θρόπου καὶ τοῦ Χριστοῦ, σχέσις ζῶσα, ὡς ἡ σχέσις αὕτη εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς πλουσίαν τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ἁγίων, ἀλλ' ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐσωτερικὴ ἀτομικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀν-

παρακολουθοῦντες μάλιστα κατὰ ἓνα παθητικὸ τρόπο τὰ τελούμενα, ὅπως ἀναφέραμε στὸ προηγούμενον ἄρθρο.

Ὁ λαὸς ὅμως ἔδωσε μόνος του τὴ λύση στὸ θέμα αὐτό, μὲ τὸ νὰ προσέρχεται στίς Ἀκολουθίες τῆς χρονικῆς στιγμῆς ἐπιλογῆς του. Ἔτσι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ προσέρχονται στὴ θ. Λειτουργία κ α τὰ ἡ μ ε τὰ τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα καί, στίς χειρότερες περιπτώσεις, λ ί γ α λ ε π τὰ π ρ ί ν ἀ π ὸ τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας.

Ἡ πρόχειρη καὶ ἐμπειρικὴ αὕτη λύση λειτουργεῖ σὲ θάρος τῆς οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν πιστῶν στὴ θ. Λειτουργία. Στὴν περίπτωσιν αὕτη, οἱ πιστοὶ λειτουργοῦν ὡς ἄτομα πού ἔρχονται στὸ ναὸ ἀπλῶς γιὰ ν' ἀνάψουν τὸ κεράκι τους καὶ νὰ κάνουν τὸ σταυρὸ τους! Μὲ τὸν τρόπο ὅμως αὐτό, ἡ θ. Λειτουργία ἀπὸ ἐπίσημη σύναξιν τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος μεταβάλλεται σὲ μιὰ «θηρησκευτικὴ» ἐκδήλωση, χωρὶς καμιά θαυτέρη σημασία, στὴν ὁποία ὁ καθένας μπορεῖ νὰ μετέχει ὅσο θέλει καὶ ὅποτε θέλει!

Ἡ ἀντορθόδοξιν αὕτη τακτικὴ συντελεῖ ἐπίσης στὴν ἀ τ ο μ ι κ ο π ο ί η σ η καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας. Οἱ πιστοὶ προσέρχονται

θρόπου καὶ τοῦ Χριστοῦ, σχέσις ζῶσα, ὡς ἡ σχέσις τοῦ μέλους τοῦ σώματος πρὸς τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν νεύρων, ἢ ἀπλῆ ἐξωτερικὴ σχέσις του μετὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀνωφελής. Τέλος ἄλλοι στηρίζουν τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν τυπικὴν ἐκτέλεσιν τῶν χριστιανικῶν των καθηκόντων' ἀλλ' ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἐσωτερικὴ εὐσέβεια, πᾶσα ἡ περὶ τὴν ἐξωτερικὴν εὐσέβειαν αὐστηρότης, ἂν καὶ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Νόμου εἶναι ὅμως ἀνωφελής, καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν φοβερὰν κατάκρισιν τῆς ὑποκρίσεως. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου προχωρεῖ θαυτέρον πάντων τούτων καὶ παραγγέλλει ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ὅλοι θὰ ἀποκαλυφθῶμεν εἰς τὴν πραγματικὴν μας κατάστασιν «ἐμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ»⁵².

(Συνεχίσειται)

50. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰπτόμημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγέλιον, ἐκδόσεις δευτέρα, σελ. 140, Ἀθήναι, 1958.

51. Ζιγαβηνῶ, Ἐρμηνεία τοῦ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγελίου, Κεφ. 7, 21, MPG., 129, 272.

52. Β' Κορινθίους, 5,10.

κατά τὸ δοκοῦν στή θ. Λειτουργία, ὄχι τόσο γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἕνα σῶμα τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος, ἀλλὰ ἀπλῶς γιὰ νὰ «κοινωνήσουν» καὶ νὰ φύγουν. Ἡ συνήθεια αὐτὴ λίγο διαφέρει ἀπὸ τὶς ἄλλες ἐπισκέψεις ποὺ κάνουν π.χ. στὰ ἐμπορικὰ καταστήματα: μπαίνουν σ' αὐτὰ ὅποτε θέλουν, παίρνουν αὐτὸ ποὺ θέλουν καὶ φεύγουν. Ἄν καὶ ποιοὶ ἄλλοι ὑπάρχουν στὸ κατάστημα τὴν ἴδια στιγμή, πελάτες, ὑπάλληλοι κ.λπ. δὲν ἔχει γι' αὐτοὺς καμιά ἰδιαίτερη σημασία.

Ὅλα ὅσα σημειώσαμε πρὸ πάνω, φανερώουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ προβλήματος. Στὴ λύση του μποροῦν νὰ συμβάλλουν ἰδιαίτερα οἱ ψάλτες, διότι ὁ ρόλος τους καλύπτει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς θ. Λατρείας. Οἱ ψάλτες μποροῦν νὰ συμβάλλουν στὴ συντόμηση τῶν Ἀκολουθιῶν, πρῶτον, μὲ τὴν ἀποφυγὴ τῶν ἀργῶν μουσικῶν μελωδιῶν. Στὰ μουσικὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ὑπάρχει, ὅπως εἶναι γνωστό, μεγάλη ποικιλία μελοποιημένων ὕμνων. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὕμνους αὐτοὺς εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολοι στὴν ἐκτέλεσή τους καὶ μεγάλης χρονικῆς διάρκειας. Οἱ ὕμνοι αὐτοί, τόσο γιὰ τὴ μουσικὴ τους τεχνοτροπία ὅσο καὶ τὴν ἐκτέλεσή τους παρουσιάζουν θέβαια μεγάλο μουσικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον². Δὲν εἶναι ὅμως κατὰλληλοι γιὰ τὴ δημόσια θ. Λατρεία. Τέτοιαις συνθέσεως ὕμνοι εἶναι κατὰλληλοι γιὰ ὀλονύχτιες Ἀκολουθίες, π.χ. ἡ ἁγία Ἐλεῖσις, γιὰ συναυλίες ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, καθὼς καὶ γιὰ τὶς μακρὲς Ἀκολουθίες τῶν Ἱ. Μονῶν, ὅπου ὁ χρόνος δὲν ἔχει θέβαια καμιά σημασία. Γιὰ τὶς Ἀκολουθίες ὅμως ποὺ γίνονται στοὺς κοσμικοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴ θ. Λειτουργία τῆς Κυριακῆς, οἱ ἀργόσυρτοι αὐτοὶ ρυθμοὶ κουράζουν ἀφάνταστα τοὺς ὄρθιους καὶ ἀκίνητους ἐκκλησιαζομένους, ἄλλους ἐξοργίζουν καὶ ἄλλους διαθέτουν δυσμενῶς ἐναντι τῆς θ. Λατρείας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ὅταν οἱ ψάλτες ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν τοὺς ἀργοὺς αὐτοὺς ὕμνους, οἱ πιστοὶ κοιτᾶζουν συνεχῶς τὰ... ρολόγια τους!

Ἡ ἀποφυγὴ τῶν ἐπιβαλόντων, δευτέρον, θὰ συμβάλλει πολὺ στὴ συντόμηση τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Βέβαια, ἡ ἐπανάληψη ἰδίως τῶν δοξολογικῶν ὕμνων (Ἁγίος ὁ Θεός, Χριστὸς ἀνέστη κ.λπ.) ἀνταποκρίνεται στὸ δοξολογικὸ καὶ νικηφόρο χαρακτῆρα τῆς ὀρθόδοξης Λατρείας, ὅπως εἴπαμε. Στὶς πε-

2. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι σὲ ναοὺς ὅπου ὑπάρχουν διακεκριμένοι καὶ ὀνομαστοὶ βυζαντινοὶ ψάλτες, συρρέουν συνήθως πολλοὶ θαυμαστὲς καὶ ὀπαδοὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, οἱ ὅποιοι συνωθοῦνται στὰ ἱεροψαλτικὰ ἀναλόγια γιὰ νὰ ἀκούσουν καὶ μαγνητοφωνήσουν τὰ ψαλλόμενα. Εἶναι ὅμως προφανές ὅτι στὴν περίπτωσιν αὐτὴ δὲν μποροῦμε νὰ μιλήσουμε γιὰ θ. Λειτουργία, ἀλλὰ γιὰ συναυλία λειτουργικῆς μουσικῆς...

ριπτώσεις μάλιστα αὐτές, οἱ ἐπαναλήψεις ἔχουν τὴ σημασία τῆς ἐπιβαλόντων καὶ τῶν θρησκευτικῶν. Ἔτσι, βλέπομε ὅτι τὸ Τυπικὸ ὀρίζει στὴν ἀρχιερατικὴ Λειτουργία τὸ «Ἁγίος ὁ Θεός» νὰ ψάλλεται δέκα φορές. Στὴ Λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» νὰ ψάλλεται πενήντα φορές κ.ο.κ. Στὴν ἀπλή ὅμως Λειτουργία τῆς Κυριακῆς καὶ τὶς συνηθισμένες Ἀκολουθίες (π.χ. τῶν Χαιρετισμῶν, τῆς Μ. Ἑβδομάδος), στὶς ὁποῖες οἱ χριστιανοὶ συμμετέχουν περισσότερο οἱ ἐπαναλήψεις πρέπει νὰ ἀποφεύγονται.

Ἡ ἀπαγγελία ὀρισμένων ὕμνων καὶ ἡ ἀνάγνωση τῶν βιβλικῶν κειμένων, τρίτον, θὰ συντελέσουν ἐπίσης στὴ συντόμηση τῶν Ἀκολουθιῶν. Ἡ ὀρθόδοξη Λατρεία ἔχει θέβαια ἀσματικὸ χαρακτῆρα. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὅλα τὰ σχετικὰ κείμενα (ποιητικὰ καὶ μὴ) πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ψάλλονται ἐπιμελῶς. Ὑπάρχει καὶ στὸ Τυπικὸ σχετικὴ πρόβλεψη. Ἄς μὴ γίνεταί λοιπὸν κατάχρηση τῆς μελωδικῆς ἀπόδοσης τῶν λειτουργικῶν κειμένων. Ἄς διαδίδονται καὶ μερικὰ σὲ ρυθμὸ ἀπαγγελίας. Ἡ ἐναλλαγὴ ἄλλωστε στὸν τρόπο ἀπόδοσης τῶν ὕμνων διατηρεῖ ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερα τοὺς πιστοὺς. Ἡ λύση αὐτὴ εἶναι προτιμότερη, νομίζω, ἀπὸ τὴν ἀπαγγελίαν, τὸ «πῆδημα», ποὺ δυστυχῶς καὶ κακῶς ἔχει καθιερωθεῖ, μὲ τὴ σιωπηλὴ συγκατάθεση τῶν ἀρμοδίων... Στὴν Νεκρώσιμη Ἀκολουθία π.χ. ὑπάρχουν ὀραιότατα καὶ θαυστόχαστα τροπάρια, τὰ ὅποια παραλείπονται ἐντελῶς. Στὰ μεγάλα ἰδίως Κοιμητήρια τῆς Πρωτεύουσας, ὅπου δυστυχῶς ὑπάρχει μεγάλο πρόβλημα χρόνου, ψάλλονται ἐλάχιστα τροπάρια ἀπὸ τὴν ὑπέροχην αὐτὴ Ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας μας, τόσο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ψάλτες. Ἐνῶ θὰ μπορούσε νὰ λέγονται πολὺ περισσότερα, ἐὰν ὁ ψάλτης εἶχε τὴν ἔγκριση νὰ ἀπαγγεῖλλε καὶ μερικὰ μὲ σοβαρὸ καὶ ἱεροπρεπὲς ὄψος³. Ὅπως κανεὶς μπορεῖ νὰ διαπιστώσει, ὅλα ὅσα σημειώνονται πρὸ πάνω δὲν ἀποσκοποῦν στὴν ἀλλαγὴ ἢ τὴν κατάργηση τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καὶ σὲ θέματα τῆς θ. Λατρείας. Καὶ τοῦτο γιὰ καθαρὰ ποιοματικῶν λόγων. Δὲν διαφωνοῦμε μὲ τὸ Τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ τυπικὲς διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας βασίζονται σὲ πανάρχαιες καὶ πανανθρώπινες θρησκευτικὲς ἐμπειρίες καὶ διδάγματα καὶ εἶναι προϊόντα σοφίας καὶ ἀγιότητος. Πέρα ὅμως καὶ πάνω ἀπὸ τὸ Τυπικὸ εἶναι ἡ

3. Προσωπικῶς ἔχω ἐπιχειρήσει μερικὲς φορές τὴ λύσιν αὐτὴ καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἦταν πολὺ ἐνθαρρυντικῆς!

Τ Ο Σ Υ Μ Π Α Ν

Τοῦ κ. ΗΛΙΑ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Κοσμήτορος τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἄν —λέω, ἄν— εἶχατε τὴ δυνατότητα νὰ ἀγκαλιάσετε μὲ τὰ χέρια σας ὁλόκληρο τὸ Σύμπαν καὶ τὴ δύναμη νὰ τὸ συμπίεσετε, σιγά - σιγά, ὥσπου γίνεαι μιὰ μικρὴ σφαῖρα ἀπὸ ἄπειρη, συμπαγῆ ὕλη, ποὺ νὰ χωράει στὴν παλάμη σας. Καὶ ἄν, πάλι, εἶχατε τὴ δύναμη νὰ τὴν ἐξαφανίσετε, τί θὰ εἶσατε;

—Θεός. Τί ἄλλο;

Ἄν, πάλι, μπορούσατε νὰ ἐμφανίσετε ἀπὸ τὸ μηδὲν αὐτὴ τὴν σφαῖρα μὲ τὴν ἄπειρα συμπαγῆ ὕλη. Ἄν μπορούσατε νὰ τὴν ἀποσυμπιέσετε σὲ τόση ἔκταση, ὥστε νὰ γίνεαι τὸ σημερινὸ Σύμπαν, τί θὰ ἔπρεπε νὰ εἶσατε;

—Θεός. Τί ἄλλο;

Ἐπομένως στὴν ἄπειρα συνεπτυγμένη σφαῖρα πυκνότητας ὕλης ἔχουμε ὅ,τι ὑπάρχει σὲ ἔκταση τὸ Σύμπαν. Ἐχουμε μιὰ ἀναγωγὴ ἔλων, τῆς ὕλης, τῆς ἐκτάσεως, τῆς μορφῆς, τῆς λειτουργίας, τῶν δυνάμεων καὶ τῶν νόμων τοῦ Σύμπαντος σὲ μιὰ ἀρχικὴ, συμπεριληπτικὴ ἔλων ὕλικὴ πραγματικότητα.

Ἡ διαδικασία τῆς ἐκδιπλώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς συνεπτυγμένης ἀρχικῆς ὕλικῆς πραγματικότητας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἄπειρες καὶ ἀσύλληπτες δυνάμεις καὶ νόμους, ὥστε ἡ παραδοχὴ καὶ τῆς δυνατότητας ἡ ὕλη νὰ εἶναι ἐνέργεια καὶ αὐτὴ ἡ ἐνέργεια νὰ ὀφείλεται σὲ μιὰ «ἐνέργεια» ἄλλης τάξεως, σὲ μιὰ ὑπερενέργεια

πνευματικὴ καὶ προσωπικὴ νὰ φαίνεται ὄχι μόνο λογικὴ, ἀλλὰ ἀναγκαῖα καὶ μοναδική.

Ὁ Θεὸς ὡς αὐτὴ ἡ ἐνσυνείδητη ὑπερενέργεια εἶναι ἡ συνεπὴς ἀναγωγὴ τῆς σκέψεως ἀπὸ τὴν πολυμορφία τῆς ὕλης σὲ πνευματικὴ ἀρχὴ καὶ βούληση. Ἡ ὕλη καὶ ὁ κόσμος ὡς προῖον βουλήσεως καὶ ἐνεργείας θείας ἀποτελεῖ τὴ λύση τῆς διανοητικῆς ἀπορίας.

Ἡ πρωταρχικὴ θεϊκὴ β ο υ λ η σ η μετουσιώνεται σὲ β ο υ λ η μ α, δηλαδὴ ἀποτέλεσμα μὲ φυσικὲς δυνάμεις ὕλη καὶ προγραμματισμένες ἐκδιπλώσεις, ποὺ διέπονται ἀπὸ φυσικονομικὰ πλαίσια καὶ ἐλευθερίες καὶ καταλήγουν σὲ ἄπειρες ποικιλίες μορφῶν, σχημάτων, συνθέσεων καὶ λειτουργιῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐκδιπλώνονται στὶς διαστάσεις τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου.

Τὸ θεϊκὸ βούλημα, ὡς πραγμάτωση, ὕλοποίηση καὶ χωροχρονοποίηση τῆς θείας βουλήσεως, διαφέρει ἀπὸ τὴν βούληση κατὰ τίς διαστάσεις τοῦ χώρου (ποὺ συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν ὕλη) καὶ τοῦ χρόνου. Ἡ θεία βούληση εἶναι ἄχρονη καὶ ἄυλη. Τὸ θεῖο βούλημα ὡς πραγμάτωσή της εἶναι χωροχρονικὴ πραγματικότητα. Ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ θείας βουλήσεως καὶ θείου βουλήματος ἀποτελεῖται ἀπὸ ὕλη καὶ χρόνο. Ἡ πρώτη, δηλαδὴ ἡ θεία βούληση εἶναι π ρ ὶ καὶ π ἔ ρ α τοῦ χώρου/ὕλης καὶ τοῦ χρόνου, ἡ δευτέρη εἶναι σ ὺ ν καὶ μ ε τ ἄ καὶ μ α ζ ὺ μὲ αὐτά, τὸν χωρο/ὕλη καὶ χρόνο.

Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγεται στὸ «σὺν καὶ μετὰ καὶ μαζὶ μὲ αὐτά» καὶ γιὰ τοῦτο μπορεῖ ὡς μοναδικὸς φορέας τῶν στοιχείων τοῦ «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» νὰ φθάσει μὲ σχετικὴ ἄνεση στὰ ὅρια καὶ τὴν διαχωριστικὴ γραμμὴ θείας β ο υ λ ῆ σ ε ω ς καὶ θείου β ο υ λ ῆ μ α τ ο ς.

ποιμαντικὴ εὐαισθησία τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ σωτηρία καὶ μιᾶς ἔστω ψυχῆς, «δι' ἣν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανε» (Α' Κορ. η' 11). Διότι καὶ στὰ θέματα τοῦ τυπικοῦ πρέπει νὰ ἰσχύει ἡ διάταξη τοῦ Κυρίου: «τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον» (Μάρκ. β' 27).

Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΕΥΟΜΕΝΗ *

Τοῦ Ἀρχιμ. ΕΥΘ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ
Ἐφημερίου - Ἱεροκήρυκος τῆς Ἀρχιεπίθ. Ἀθηνῶν

Ὁ ἄπειρος, ὁ ἄυλος, ὁ ἀσώματος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁμοούσιος καὶ συναΐδιος τῷ Θεῷ Πατρὶ Θεὸς Λόγος «ἐφανερώθη ἐν σαρκί». Προσέλαβεν, ἐπάνω Του, τὴν καταφθαρεῖσαν ἀδαμιαίαν φύσιν ἡμῶν. Ἐὰν δὲν τὴν προσελάμβανε, δὲν θὰ ἐσωζόμεθα. Δὲν θὰ ἐσώζετο ἡ πεπτωκυῖα καὶ διαφθαρεῖσα φύσις τῶν ἀνθρώπων. «Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον» (Γρηγόριος Θεολόγος [Ca 390], Ἐπιστολ. 101 P.G. 37, 181C). Καὶ ἡ πανηγυρικὴ καὶ κορυφαία φανέρωσις τοῦ ἐπιδημησαντος σεσαρκωμένου καὶ ἐνηθρωπισμένου Θεοῦ καὶ Λυτρωτοῦ Μεσσίου Χριστοῦ, ἐν τῷ Ἐμμανουήλ, ἐπραγματοποιήθη, κατ' ἐξοχήν, ὅτε, τὸν τριακοντατριετή, κατ' ἀνθρώπου, βίον, ζήσας, ἐν τῷ ὀμφαλῷ τῆς Γῆς (Ἰουδαία), καὶ Σταυρὸν καὶ Θάνατον ἐκουσίως, ἀντὶ ἡμῶν, ὑπομείνας, αὐτεξουσίως ἀνέστη, ἐκ νεκρῶν. Καί, «δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος» καὶ τεκμηριῶν τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ (Πράξ. 1,3. Κύριλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 17,13) «ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α' Τιμ. 3,16), ἥτοι «ὁ Υἱὸς... τῇ ἰδίᾳ ἐνανθρωπήσει (= μετὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ σώματος) ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς» (Ἰω. Δαμασκηνός [Ca 750], Κατὰ εἰκονοκλ. 10 P.G. 96, 1357A).

Διὰ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ «τὸ πέρας τῆς, κατὰ Χριστόν, Οἰκονομίας» (Ἀποστολ. Διαταγ. 8.33.4 P.G. 1, 1133) καὶ τῆς ἐπιβεβαιώσεως ταύτην, μετὰ δεκαήμερον, πνευματοπαρόχου ἀγίας Πεντηκοστῆς, τὸ κράτος τοῦ Διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ Θανάτου «ὡ καπνὸς διαλέλυται» (Ἐπιφάνιος [Ca 403], Ὁμιλ. 4 P.G. 43, 481). Καὶ τοῦτο, διότι «Ἡ τῆς δεσποτικῆς οὖν Ἀναλήψεως ἡμέρα τὸν μὲν Διάβολον... θρηγεῖν παρεσκεύασε, τοὺς δὲ πιστοὺς φαιδρύνεσθαι» (Χρυσόστομ., Εἰς τὴν Ἀνάληψ. 4 P.G. 50, 441-453). Διελθὺς τοὺς οὐρανοὺς, ὁ ἀναληφθεὶς, τῇ συνοδίᾳ Ἀγγέλων, Μονογενῆς Θεὸς Λόγος Χριστὸς «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. 12,2), «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς» (Ἐβρ. 1,3), ὅπου ἀνύψωσε τὴν ἡν προσέλαβε πεπτωκυῖαν ἀνθρωπίνην φύσιν ἡμῶν. Ἀνύψωσε δὲ ταύτην ἀσφαλῶς, ὀριστικῶς καὶ εἰς τὸ διηνεκές, διὰ τῆς ἀσυλλήπτου καὶ φρικτῆς Ὑποστατικῆς Ἐνώσεως καὶ Ἀνακράσεως τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ μετὰ τῆς Κτίσεως, ἐν τῇ λογωθείσῃ καὶ θεωθείσῃ γαστρὶ τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μα-

ρίας καὶ διὰ τῆς κοσμολυτρωτικῆς Θυσίας Αὐτοῦ «καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν» (Ἐβρ. 1,3. Κύριλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 4, 7-8. 14,29). Εἰς τὸ ἄπειρον ὕψος τῆς θεϊκῆς ἀφθαρσίας καὶ μακαριότητος (Α' Τιμ. 6,16. Κύριλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 5,13), «ἡμᾶς συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν, ἐν τοῖς ἐπουρανοῖς» (Ἐφес. 2,8), ὁ, ἀφ' ἡμῶν, ἀναληφθεὶς, Λυτρωτὴς ἡμῶν Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς «τὴν ὁμότιμον μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἔχων τιμὴν καὶ δόξαν» (Μ. Βασίλειος [Ca 379], Κατὰ Εὐνομ. 1,25 P.G. 29, 568B. Χρυσόστομ. Ὁμιλ. 26,39, εἰς Ματθ. P.G. 57, 340), εἰς τὸ διηνεκές.

Ἴνα παραμυθῆσῃ τοὺς κλαίοντας Μαθητὰς καὶ ἰκετεύοντας «μὴ ἐάσης ἡμᾶς ὀρφανοὺς» (Ἰω. 14,18), ὁ ἀναλαμβανόμενος Θεάνθρωπος προῦνόησε: «Διὰ ταῦτο ἔστηκεν ὁ Ἄγγελος τὴν, ἀπὸ τῆς ἀνάδου γινομένην λύπην, διὰ τῆς ἐπανόδου πάλιν παραμυθούμενος» (Χρυσόστομ., Εἰς τὴν Ἀνάληψ., 5 P.G. 52, 801-803). Ἀνελήφθη δὲ, ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον «ὁ Κύριος, ἵνα ὁδοποιήσῃ ἡμῖν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον» (Περὶ τῆς Ἐνανθρωπ. 25.6 P.G. 25, 148 καὶ Ἐκθεσ. Πίστ. 1 P.G. 25, 201C).

* * *

Φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην ἡμῶν φύσιν, ἦν, ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, προσέλαβεν, ἀπεγειώθη καὶ ἀνυψώθη ὁ Χριστὸς, «ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν» (Ἐφес. 4,10), ἵνα καθίσῃ, ἐπὶ τῆς θεϊκῆς καθέδρας τοῦ Κυριάρχου τῶν Ἐπουρανίων, τῶν Ἐπιγείων καὶ τῶν Καταχθονίων (Φιλιπ. 2,10), ὡς ὁ ὑπέρτατος Βασιλεὺς, Ἄκρος Ἀρχιερεὺς καὶ ὕπατος, αἰώνιος Διδάσκαλος ἡμῶν, καὶ συγκαθίσῃ ἡμᾶς, εἰς τὴν ἀνέκφραστον μακαριότητα τοῦ Οὐρανοῦ (Α' Κορ. 2,9).

Ἡ διακήρυξις τῶν συνοδῶν Ἀγγέλων (Πράξ. 1, 11), πρὸς τοὺς παρόντας, κατὰ τὴν Ἀνάληψιν, πιστοὺς «Ὁὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν» (Πράξ. 1,11), ἐτεκμηρίωσε τὸ Ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ἡμῶν «εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀνεληθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς», ὑπογραμμίζει ὁ Ἅγ. Κύριλλος Ἱεροσολύμων «Χριστὸς γάρ

(*) Συλλογία ἐκ τῆς σελ. 167 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ *

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

γ) Ἡ θέση τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μεταξὺ τῶν πορισμάτων σὰ ὁποῖα κατέληξε ἡ εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, πού συζήτησε τὸ θέμα: «Ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὅλης κτίσεως ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴ δουλεία τῆς φθορᾶς», εἶναι:

1) Ἡ αὐτονόμηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ ἔχει ὡς συνέπεια ὄχι τὴν ἐλευθερία του, ἀλλὰ τὴν ὑποδούλωσή του σὰ πάθη. Αὐτὴ ἡ ὑποδούλωση ἀρχειώνει τὴν θεοεἰδία τῆς βουλήσεώς του, δηλαδὴ τὸ ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟ πού τοῦ δόθηκε ἀπὸ τὸν φύσει ἐλεύθερο Θεό. Ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ πάθη ἔγινε δυνατὴ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς Λόγος (ἓνα συγκεκριμένο πρόσωπο καὶ ὄχι κάποια συγκεκριμένη ὑπερσυνειδητότητα), ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο — καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ — προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀκεραία καὶ διὰ τοῦ Πάθους τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἐθεράπευσε καὶ τὴν ἀποκατέστησε στὴν θεοεἰδειά της. Ἐπαθε ὁ ἴδιος ἐκούσια γιὰ νὰ χαρίσει στὸν ἄνθρωπο τὴν δυνατότητα τῆς ἀπαθείας.

2) Αὐτὴ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ (ἡ ὁποία εἶναι μεθεκτικὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο) διακρίνεται ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ (πού εἶναι ἀμέθεκτη)· ὁ ἄνθρωπος δὲν μετέχει τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ· δὲν εἶναι οὔτε ἀπορροή οὔτε ἔκχυση οὔτε τμῆμα τῆς θείας οὐσίας. Μπορεῖ νὰ μετέχει μόνον τῶν ΑΚΤΙΣΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ τοῦ Θεοῦ, πού προέρχονται ἀπὸ τὴ θεία οὐσία καὶ ἀποτελοῦν πραγματικὴ Θεο-κοινωνία.

3) Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὰ πάθη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν θεραπεία τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς (τοῦ νοῦ), ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ τὸν κυβερνήτη τῶν ἀλόγων μερῶν, δηλαδὴ θυμικοῦ - βουλευτικοῦ καὶ ἐπιθυμητικοῦ. Ἔτσι ὁ νοῦς ἀποκαθίσταται στὴν ἡγεμονικὴ του θέση

καὶ ἐπαναφέρει τὰ ἄλογα μέρη (θυμὸ - βούληση, ἐπιθυμία) στὴν κατὰ φύση λειτουργία τους.

4) Ὁ Θεὸς καλεῖ τὸν ἄνθρωπο σὲ ὑπακοὴ πίστewος καὶ ἡ ἐλεύθερη ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς κλήσεως εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας μας. Στὴ συνέχεια ἀπαιτεῖται ἡ σωματικὴ ἄσκηση καὶ τὸ ταπεινὸ φρόνημα γιὰ νὰ παραμείνει ἀνοικτὴ ἡ θύρα τοῦ ἐλεύους καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ φθάσουμε στὴν ἐλευθερία τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

5) Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὰ πάθη δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ ἀπελευθέρωση δῆθεν ἀπεριορίστων δυνάμεων πού φυσικῶς ἐνυπάρχουν στὴν ψυχὴ. Οὔτε ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἐφαρμογὴ ἀπολυτοποιημένων τεχνικῶν, πού τελικὰ νεκρώνουν, ἐξουδετερώνουν καὶ διαλύουν τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

6) Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὰ πάθη δὲν ἀποτελεῖ ἀτομιστικὸν χαρακτήρα προσπάθεια πού ἐνισχύει τὸν ἐγωϊσμό καὶ τὴν αὐτάρκεια. Ἀλλὰ συντελεῖται μέσα στὴν Ἐκκλησία, πού εἶναι ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΡΟΣΩΠΩΝ, ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐλευθερίᾳ.

7) Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὰ πάθη ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀπελευθέρωσή μας ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς πώσεως, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Μετέχοντας ἐλεύθερα σὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ, μετέχουμε καὶ στὴν Ἀνάστασή Του· στὴ νίκη Του κατὰ τοῦ θανάτου. Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὰ πάθη συνεπάγεται τὴν ἀπελευθέρωση τῆς κτίσεως ἀπὸ τὴ φθορὰ, καθότι ἡ κτίσις συνυπετάγη «οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα».

Στὸ «Γ' Σεμινάριο Πίστewος» ἐλήφθησαν ἀποφάσεις γιὰ βασικὰ θέματα τοῦ ἐτησίου προγράμματος δραστηριοτήτων τῆς Ὁμάδος σὲ τοπικὸ, περιφερειακὸ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σελίδα 187)

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 171 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

ἔστιν ὁ κρίνων. Οὐδὲ γὰρ ὁ Πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ» (Κατῆχ. 15,25).

Καὶ ἡμεῖς, μετὰ τῶν Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, προσκυνοῦντες λατρευτικῶς, τὸν ἀναλαμβάνομενον Χριστόν, ὡς Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, χρεῖαν ἔχομεν, νὰ διάγωμεν διαπαντός, ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, ἣτοι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες Αὐτόν, θὰ ἐξασφαλίζωμεν χαρὰν μεγάλην

(Λουκ. 25, 51-53) καὶ θὰ ἐνδυναμούμεθα νὰ νικῶμεν τοὺς τρεῖς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τὸν Διάβολον, τὸν παλαιὸν ἡμῶν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον τῶν ἀντιχρίστων «τοὺς ἀποστεροῦντας τὸν ἄνθρωπον τῆς εἰς Θεὸν ἀνάδοι» (Εἰρηγ. [Ca 200], Αἴρεσ. 3.19.2 P.G. 7, 739A) «κωλύοντας τὴν τῆς ψυχῆς ἀνοδοὺ καὶ δι' ἀρετῆς πορείαν» (Ὠριγένης. Κατὰ Κέλσ. 7.3 P.G. 11, 1424C).

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΝ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
'Αναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

'Υποσχέσεις άλλοτε και τώρα

Παλιότερα, μόνο «ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς» κλείνονταν καὶ ἐτηροῦντο συμφωνίες. Καὶ τὰ «ἔπεα» εἶχαν τὴν ἴδια ἰσχὺ μὲ τὰ «γραπτὰ» (scripta)· ὁ λόγος ἦταν συμβόλαιο. Σήμερα, στὸν αἰῶνα τῶν ἀμφιβολιῶν ἢ τῆς Ἀμφιβολίας μὲ ἄλφα κεφαλαίο, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε στὸ περασμένο μας ἄρθρο, ἔχουμε ἀνάγκη πρόσθετων πιστοποιητικῶν, ὑπευθύνων δηλώσεων καὶ θεβαιώσεων ὥστε νὰ θεβαιωθοῦμε γιὰ κάτι. Συχνά, μάλιστα, δὲν τολμοῦμε οὔτε νὰ ρωτήσουμε κάποιον ἂν αὐτὸ ποῦ λέει μᾶς τὸ ὑπόσχεται κίβλας. Στὰ μικρὰ παιδιὰ εἶναι γνωστὴ ἡ στιχομυθία: «Υπόσχεσου» - «Υπόσχομαι». Ἄν λάβει τὴ διαβεβαίωση ξέρει ὅτι ὁ ἄλλος θὰ τὴν ἐκτελέσει «στὸ λόγο τῆς τιμῆς του» γιὰτὶ ἄλλοιῶς «ἀτιμάζεται» στὰ μᾶια τῆς παιδικῆς κοινωνίας¹.

Στὰ μάτια ὅμως τῆς ἐνγλίκου κοινωνίας πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ πῶνε περίπατο· οἱ ὑποσχέσεις μάλιστα συνιστοῦν «πρόκληση γιὰ μὴ τήρηση», ὅσο κι ἂν αὐτὸ ἦχει παράξενα στ' αὐτὰ πολλῶν. Εἶναι ὅμως καιρὸς νὰ ξαναμάθουμε τοὺς στοιχειώδεις αὐτοὺς κανόνες κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Τὸ «ἐὰν μὴ γένησθε ὡς τὰ παιδιά...» (Ματθ. ιη' 3) ἦχει ἀπειλητικὰ καὶ προδικάζει τὴν κατάλυση κάθε διαπροσωπικῆς σχέσεως. Τὸ διαπιστώνουμε καθημερινὰ χωρὶς μεγάλο κόπο.

Ἡ μάθηση ὅμως τῆς ἐμπιστοσύνης ἐκ νέου ἀπαιτεῖ πολὺ κόπο καὶ μαθητεία μακρά. Τῇ διαλεκτικῇ αὐτῇ τέχνῃ ὑποσχέσεως καὶ τηρήσεως μποροῦμε νὰ τὴ μάθουμε, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα ἄλλωστε, κοντὰ στοὺς Γέροντες, σ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους δασκάλους τοῦ γένους μας. Κι ἂν δὲν εὐτυχῆσαμε ἐμεῖς προσωπικὰ νὰ ἔχουμε ἓνα «δικό» μας, κατὰδικό μας Γέροντα, ποῦ νὰ μᾶς νοθετεῖ καὶ νὰ μᾶς ὀδηγεῖ, βρίσκουμε σημάδια αὐτῆς τῆς καθοδηγήσεως σὲ ἀφηγήσεις καὶ διηγῆσεις εἴτε προφορικῆς εἴτε γραπτῆς ἄλλων².

'Υποσχέσεις Γερόντων

Πολὺ συχνὰ πιάνω τὸν ἑαυτὸ μου, ὅταν συζητῶ μὲ διαφόρους καὶ μοῦ ἐκθέτουν τὰ προβλήματα τους,

νὰ θέλω νὰ τοὺς συμπαρασταθῶ καὶ ἐκτίθεμαι ἀνεπανόρθωτα ὑποσχόμενος ὅτι θὰ προσευχηθῶ χωρὶς μάλιστα καὶ νὰ μοῦ τὸ ζητήσουν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σὲ τέτοιες περιπτώσεις «οὐκ οἶδαμεν τί ποιούμεν», δὲν ξέρουμε τί κάνουμε. Πόσο δύσκολο εἶναι νὰ τηρηθεῖ μιὰ τέτοια ὑπόσχεση καὶ συμπαράσταση ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν μᾶς τὸ ἔχουν ζητήσει καὶ προθυμοποιούμεθα νὰ τὸ κάνουμε ἐμεῖς ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας.

Θυμᾶμαι πόσο διδακτικὰ ἀντήχησε ὁ λόγος ἐνὸς σύγχρονου Γέροντα, ὅταν βλέποντάς τον ἄρρωστο καὶ καταπονημένο, τόλμησα νὰ ξεστομίσω ὅτι θὰ προσεύχομαι γιὰ νὰ τὸν στηρίξει ὁ Κύριος στοὺς πόνους του. Καί, βέβαια, βασικὴ ὑποχρέωσή μου ἦταν ὄχι μόνον νὰ ζητῶ τὴ βοήθειά του ἀλλὰ καὶ νὰ προσεύχομαι γι' αὐτόν. Ἐκείνη τὴ στιγμή μετάνιωσα καὶ μόνον ποῦ τὸ εἶπα. Μετὰ ἀπὸ κάποιες στιγμὲς σιωπῆς ἀντήχησε ἡ φωνὴ του σιγανή: «Λέτε, ὅτι θὰ προσεύχομαι Γέροντα γιὰ σένα καὶ μετὰ τὸ ξεχνάτε, ἅμα ὑπόσχεσθε πρέπει καὶ νὰ τὸ τηρεῖτε!» Ἡ ἀπόκριση ἦταν ἀποστομωτική.

Στὸ νοῦ μου ἦρθε ἡ γνωστὴ φράση περὶ μεγάλης μπουκιᾶς καὶ μεγάλου λόγου κι ἔσκυφα ντροπιασμένος τὸ κεφάλι συναισθανόμενος τὴν τόλμη μου, παρόλο ὅτι στὴν πρόθεση τοῦ Γέροντα δὲν ἦταν νὰ μὲ ντροπιάσει. Ἦθελε ἀπλῶς νὰ ὑποδείξει τὴ δυσκολία καὶ τίς ὑποχρεώσεις ποῦ ἀναλαμβάνει κάποιος ὅταν ὑπόσχεται. Καὶ στὸ νοῦ μου ἦρθε ἡ φράση ποῦ ὁ Γέροντας συνηθίζει νὰ λέγει ὅταν τοῦ ζητᾶμε νὰ μᾶς συμβουλέψει γιὰ κάτι καὶ λόγῳ τῆς καταστάσεώς του δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ· μᾶς λέγει τότε «προσεύχομαι» καὶ μᾶς εὐλογεῖ καὶ μᾶς σταυρώνει μὲ ἀνασηκωμένο τὸ χέρι του.

Τότε ἔχουμε τὴν πεποίθηση ὅτι ὁ Γέροντας τὸ κάνει πραγματικά, γιὰτὶ οἱ «ἐνέργειές» του αὐτὲς φανερώνονται στὴ ζωὴ μας. Καὶ γνωρίζουμε ὅτι πολλὰ φορὲς αὐτὸ ποῦ ἴσως φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἐλάχιστο ἀπαιτεῖ ὑπερβολικὸ κόπο ἀπ' τὸν ἴδιο καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ κάνει πράγματα ποῦ τὸν ξεπερνοῦν. Ἀσυναίσθητα μοῦ ἔρχονται στὴ σκέψη τὰ λόγια ποῦ ὁ

Μέγας Γέρων Βαρσανούφιος ἀποκρίθηκε στὸν Ἀβδᾶ Δωρόθεο ὅταν ὁ τελευταῖος τοῦ ζήτησε νὰ βαστάσει (ἀναλάβει) τὶς ἁμαρτίες του: «Ἀδελφέ, εἰ καὶ ὑπὲρ ἐμὲ αἰτεῖς με πρᾶγμα, ἀλλὰ δεικνύω σοι τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης, ὅτι ἀναγκάζει ἐαυτὴν καὶ εἰς τὰ ὑπέριμετρα. Ἴδού... ἀναδέχομαι καὶ βαστάζω...» (Ἀπόκριση σο')³.

Ἡ εὐθύνη ὅμως γιὰ μιὰ τέτοια ἀπάντηση εἶναι δεσμευτική. Αὐτὸ φαίνεται κι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἄλλης ἀπόκρισης τοῦ Μεγάλου Γέροντα στὸν ἴδιο ἀδελφὸ: «Μηδεὶς λέγει τινὶ βαστάζω σου τὴν μέριμναν καὶ ἀμεριμνεῖ, ἐπεὶ παραδάτης εὐρίσκεται» (σζή').

Ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ παρ' ὅλη τὴ δυσκολία τῆς δὲν δίνεται βέβαια καὶ ἀπροϋπόθετα. Ὅταν μιλούσαμε πρὸ πάντων γιὰ μαθητεία ὑποθέταμε μιὰ ἀγωγή, μιὰ παιδαγωγική πού νὰ στηρίζεται σὲ ὀρισμένες ἀρχές. Ἡ διαλεκτική ὑπόσχεσης - τήρησης δὲν ἀφορᾷ μόνο στὸν ὑποσχόμενον πού θὰ «πληρώσει πάντα σοι τὰ ἐπαγγελθέντα» (πρβλ. Ἀπόκριση ρζζ')· ἀφορᾷ καὶ στὸν «βασταζόμενο».

Ἀμοιβαιότητα ὑποσχέσεων

Στὶς δύο ἀποκρίσεις τοῦ Μεγάλου Γέροντα τὸ θέμα τίθεται σαφέστατα. Μπαίνουν ὀρισμένοι ὅροι. Δὲν διατυπώνεται ἀσφαλῶς ὡς «δίνω γιὰ νὰ δώσεις» ἢ «δῶσε γιὰ νὰ δώσω». Προϋποτίθεται ὅμως μιὰ ἀμοιβαιότητα ὑποσχέσεων. «Ἀναδέχομαι καὶ βαστάζω, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ, ἔνα σὺ δαστάζῃς τὸ φυλάξεσθαί μου τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐντολάς μου· εἰσὶ γὰρ σωτηριώδεις καὶ ζήτησης ἀνεπαισχύντως». Δὲν πρόκειται γιὰ αὐθαίρετη ἀπαίτηση τοῦ Γέροντα, γιατί ἡ φύλαξη τῶν ἐντολῶν του εἶναι σωτηριώδης (σο'). Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γιὰ τὸ καλὸ του.

Ἐὰν ὁ βαστάζων ξεπερνάει τὰ μέτρα τῆς ἀγάπης καὶ φθάνει εἰς τὰ ὑπέριμετρα, ὁ βασταζόμενος γρήγορα θὰ ἔλθει εἰς μέτρον ὑψηλόν.

Ἄς δοῦμε ὅμως πῶς ἔχει ἡ ἀπόκριση στὸ ἀρχαῖο πρωτότυπο κείμενο. Καὶ στὶς δύο ἀποκρίσεις ἀφοῦ ἔχει ἐκθέσει τὰ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Γέροντα εἰσάγει μὲ ἔνα ἀλλὰ τὰ τῶν ὀφειλῶν τοῦ βασταζομένου: «ἀλλ' ὀφείλει καὶ ὁ βασταζόμενος συνεισενεγκεῖν μικρὰν σπουδὴν καὶ ποιεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ γηφόντως φυλάξει τὰς ἐντολάς τῶν Πατέρων αὐτοῦ· κἂν πέση ἅπαξ, ἐγερθῆ πάλιν· καὶ πιστεύω τῷ Θεῷ, κἂν συναρπαγῆ ἅπαξ καὶ σπουδάσῃ πάλιν, οὔτε συνήθεια αὐτῇ γίνεται, οὔτε ἀμέλεια· ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τάχους φέρει αὐτὸν εἰς τάξιν σπουδαίων καὶ οὐ λαμβάνει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, ἕως οὐ ἐνέγκῃ αὐτὸν εἰς μέτρον ὑψηλόν, εἰς ἀνδρὰ τέλειον» (σζή').

Κάνει ἐντύπωση ἐν τούτοις, ὅτι ἡ διαλεκτικὴ σχέ-

ση παραμένει ἀμισοβαρής. Ὁ βασταζόμενος ὀφείλει νὰ συνεισφέρει κάτι λίγο («μικρὰν σπουδὴν») κι αὐτὸ πού μπορεῖ («ποιεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ»). Ὁ βασταζὼν ἀναγκάζεται εἰς τὰ ὑπέριμετρα τῆς ἀγάπης. Ὁ δυνατὸς ὀφείλει «τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν» (Ρωμαίους ιε' 1). Ἀπαιτεῖ κάτι μικρὸ ὡς ἀντίδοση. Τὸ ζήτημα εἶναι τί μπορεῖ νὰ βαστάσει ὁ ἄλλος κι αὐτὸ νὰ τοῦ ζητήσεις. Τὸ πάρα πάνω θὰ τον κάμψει. Θὰ τοῦ ἀπαιτήσεις λίγο λίγο. Ὅχι ὑποσχέσεις γιὰ μιὰ δλόκληρη ζωὴ.

Θυμᾶμαι τὴν ἱστορία τοῦ πάνου δοκίμου ἀδελφοῦ πού ἀποδοκιμάσθηκε ἀπὸ ἄσοφο γέροντα κι ἀπεγνωσμένος κινουσε γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ εἶχε ἀποδεχτεῖ λογισμὸ πορνείας. Ὁ γέροντας Ἀπολλῶ πού οἰκονόμησε τὰ πράγματα, στὴν ἀπελπισία τοῦ νεωτέρου δὲν ἀπαίτησε ὑποσχέσεις ἐπὶ ὑποσχέσεων, ἰσόδιες μεταστροφές. «Μόνον τὴν σήμερον χάρισαί μοι». Χάρισέ μου, ἀδελφέ μου, μονάχα τὴ σημερινὴ μέρα καὶ γύρνα πάλι στὸ κελλί σου. Ἔτσι κι ἔκαμε ὁ νεώτερος ἀδελφός. Ἡ ἀναβολὴ μὲ ἄλλα πολλὰ πού μεσολάβησαν ὀδήγησαν στὴ μεταίωση τῆς πρώτης ἐκείνης ἐν ἀπογνώσει ἀποφάσεως⁴.

Τὸ θέμα εἶναι, στὴ διαλεκτικὴ ὑπόσχεσης - τήρησης νὰ γνωρίζουν οἱ συμβαλλόμενοι τὸ μέτρο, τὰ μέτρα, τὰ ὑπέριμετρα!

1. Τὶ νόημα δίνουν τὰ σημερινὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἐφηβοὶ στὴν ἔννοια τῆς τιμῆς; Βλ. ἀποτελέσματα μιᾶς ἔρευνας μεταξὺ 1400 γάλλων, δεκατεσσάρων μὲ εἴκοσι χρόνων, στὸ περιοδ. «Le Monde de l'Éducation» μηνὸς Μαΐου 1991, σ. 63-65.

2. Ἀπὸ τὸ προσεχές τεύχος Ἰουλίου 1991 τοῦ «Ἐφημερίου» θ' ἀρχίσει νὰ δημοσιεύεται σχετικὴ βιβλιογραφία, πού ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς ἔρευνας «Σχέδιασμα Πνευματικῆς Γεωγραφίας» καὶ συγροτήθηκε μὲ τὴ συνεργασία τῆς ἐπιστημονικῆς συνεργατικῆς τοῦ Τομέα Χριστ. Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεως δ. Βαρβάρας Γιαννακοπούλου.

3. Βίβλος Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, ἔκδ. «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης», Βόλος 1960, σ. 165. Τὶς ἀποκρίσεις σζή' καὶ σο' ἔλ. στὶς σ. 164-165.

4. Τὸ περιστατικὸ εἴσεται στὸ Ἄλογο περὶ διακρίσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου· ἔλ. «Φυλακία» τ. Α', Ἀθήναι, ἔκδ. «Ἀστέρως» 1974, σ. 90-92. Σὲ σύγχρονη καὶ ἀπλὴ λογοτεχνικὴ γλῶσσα τὸ κείμενο αὐτὸ εἴσεται στὸ βιβλίον τοῦ Π. Β. Πάσχου, Τὸ ἔαρ τῆς ἐρήμου, Μικρὸ Γεροντικόν, Α', ἔκδ. «Ἀκρίτας»: Σειρὰ «Ὁρθόδοξη Μαρτυρία», ἀρ. 21, Νέα Σμύρνη 1989, σ. 36-41.

Μόλις ἐκυκλοφόρησε δίχρωμο τὸ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

σὲ 12η ἐκδοση, μὲ νέα στοιχειοθεσία, μεγαλύτερα καὶ πολλὰ εὐανάγνωστα γράμματα καὶ χρυσόδετο.

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥΛΟΝ*

Τοῦ Πρωτοπρ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΔΡΙΤΣΑ

Ἡ οὐράνιος πνευματικὴ Ἐκκλησία, ἀκολουθοῦσα τὸ προδιαγεγραμμένον σχέδιον τῆς Θείας Προνοίας, κάμνει τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς εἰς τὸν κοσμικὸν καὶ ἱστορικὸν χῶρον καὶ χρόνον, ἅμα τῇ δημιουργίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Χωρὶς γὰρ ἀπωλέσῃ τὸν οὐράνιον πνευματικὸν χαρακτήρα καὶ διάστασιν αὐτῆς, καὶ χωρὶς γὰρ πάσῃ οὐσα ἐνωμένη μετὰ τοῦ προαιωνίως ὑπάρχοντος Χριστοῦ ἐν οὐρανῷ, λαμβάνει καὶ ἀνθρώπινον χαρακτήρα εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πρωτοπλάστων. Δυνάμεθα γὰρ εἶπωμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία λαμβάνει σάρκα καὶ ὄσπ. Ἡ ἐνσάρκωσις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὁ «πρόδρομος» τῆς τοῦ Κυρίου ἐνσαρκώσεως, διὸ καὶ καλεῖται Οὗτος πρὸς τοῦτο καὶ «δεύτερος Ἀδάμ». Εἰς τὸν χῶρον τῆς Γενέσεως, συναντῶμεν μίαν περιεκτικὴν, πλὴν θαυμασίαν, διήγησιν περὶ τῆς ζωῆς τῶν πρωτοπλάστων καὶ τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐπικοινωνίας αὐτῶν. Παρὰ τὴν Θεῖαν προέλευσίν του ὅμως ὁ πρωτόπλαστος Ἀδάμ, καὶ παρὰ τὰ πολυποίκιλα χαρίσματα αὐτοῦ, πίπτει ἐν μιᾷ στιγμῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀποκοπεῖς τῆς μέχρι τοῦδε χάριτος τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. Ε' 15) καὶ ὑποστὰς τὸν τριπλοῦν θάνατον. Λόγῳ δὲ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Πρωτοπλάστου, ἐνήργησεν οὗτος καὶ ἐξ ὀνόματος ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος (Ρωμ. Ε' 12), «διὰ τοῦτο, ὡσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθε, ἐφ' ὃ πάντες ἥμαρτον», ἐπιπίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, ἡ ἐπὶ γῆς ὄρατὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκκλησία. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, «ὁ θάνατος βασιλεύει» καὶ «διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ καθίστανται οἱ πολλοί» (Ρωμ. Ε' 19). Ὅμοῦ δὲ μετὰ τῆς φθορᾶς τῆς κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθείσης ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐφθάρη καὶ ὁ περίξ τοῦ ἀνθρώπου κόσμος, ἡ κτίσις ὀλοκλήρος, ἡ ὁποία «συστηνάζει καὶ συνῶδινει ἄχρι τοῦ νῦν» (Ρωμ. Η' 22). Ἀπὸ τῆς Πτώσεως καὶ ἐξῆς, ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ περιορίζεται ἐν τῇ προσώπῳ ὀλίγων εὐσεβῶν καὶ δικαίων τῆς Π. Διαθήκης, ζησάντων συμφώνως πρὸς τὸ θεῖον θέλημα. Συγγήθως γίνεται λόγος περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀβελ ὡς δικαίου, τοῦ Νῶε καὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἡ ὁποία περιέλαβε τοὺς πιστοὺς καὶ δικαίους τῆς Π. Δ., ὡς καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἐθνικῶν, πιστοὺς καὶ

δικαίους, οἱ ὅποιοι ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ συγγραφέων —καὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν— ὡς ἀνήκοντες εἰς ἓνα λαόν, τὸν «λαόν τοῦ Θεοῦ», εἰς μίαν πόλιν, εἰς μίαν βασιλείαν. εἰς ἓν Σῶμα τ.ἔ. τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς ὁ Χριστός. Ἐκτοτε διακρίνεται καὶ προβάλλεται εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν ἓνας λαός, ὁ Ἰσραηλιτικός, ὁ περιούσιος καὶ ἡγαπημένος λαός τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ὄργανον καὶ «ὕλικόν πλαίσιον» διὰ τοῦ ὁποίου θὰ προέλθῃ, κατὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ Σωτήρ. Μετὰ τοῦ λαοῦ τούτου συνάπτει ὁ Θεὸς συμφωνίαν - διαθήκην (Ρωμ. Θ' 4 - ΙΑ' 27 - Γαλ. Γ' 8, 15, 16, 17, 18) καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς ἀπείρως τελειότερας ἐκείνης (Ζ' 12 - Η' 6, 8, 9 - Θ' 15 - Ι' 16 - ΙΒ' 24) καὶ μάλιστα ἐν τῇ προσώπῳ τοῦ Ἀβραάμ, ἔνεκεν τῆς ἀκλονήτου πίστεως αὐτοῦ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ θὰ προέλθῃ κατὰ σάρκα ὁ μέγλων Λυτρωτῆς τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τῆς Πτώσεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ἐπαγγελθέντος «πρωτευαγγελίου», ὁ Σωτήρ κατέστη «προσδοκία τῶν ἐθνῶν» - παγκόσμιος διακαὴς πόθος. Ὁλόκληρος δὲ ἡ Π. Διαθήκη νοεῖται καὶ ἀξιολογεῖται ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὡς προτύπωσις τῶν μελλόντων καὶ ὀδηγῆ ἀδιάστως ἀπὸ τῆς Γενέσεως μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου τῶν προφητῶν, εἰς ἓνα πρόσωπον: τὸν Σωτήρα (ἰδὲ καὶ Ἑβρ. Α' 5-8). Ἡ σωτηρία αὕτη εἶναι κατὰ τὸν Παῦλον, οὐχὶ περιωρισμένη εἰς τὸν χῶρον τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ μέλλει γὰρ περιλάθῃ πάντα τὰ ἔθνη, ὀλοκλήρον τὸν κόσμον («εἰς πάντα τὰ ἔθνη οὐκ ἁμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφήκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑετοὺς διδούς καὶ καιροὺς καρποφόρους ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας» (Πράξ. ΙΔ' 17)). Τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ νόημα ἐνέχει καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, διὰ τῆς ὁποίας κηρύσσεται καὶ προβάλλεται ἡ παγκοσμιότης τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὡς ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν, προσωρισμένον ὅπως μεταφέρῃ τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. Τοιοῦτοτρόπως, καίτοι Ἰουδαῖος, καὶ μάλιστα παραδοσιακὸς Φαρισαῖος, συνέλαβε τὸ ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς πνεῦμα - νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἰη-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 173 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

σοῦ, τὸν ὁποῖον δὲν εἶδε καὶ δὲν ἤκουσε ὡς οἱ λοιποὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ κατενόησε καὶ ἔζησε τοῦτον (Γαλ. Β' 20) ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀποκαλυπτικῇ, μακρὰν ἰστάμενος τῆς στενῆς Ἰουδαϊκῆς φυλετικῆς ἀποκλειστικότητος. Γίνεται δὲ ὀρθῶς παραδεκτὸν ὅτι διὰ τοῦ Παύλου κυρίως, ἡ πρωτογενῆς ἱστορικῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησία, ἐξῆλθεν καὶ ἀπηλλάγη τῶν δεσμῶν τῆς Ἰουδαϊκῆς Συναγωγῆς, ἀναλαβοῦσα τὸ σωτηριῶδες ἔργον αὐτῆς, ἐπὶ παγκοσμίου ἐκτάσεως - θεωρήσεως.

Σαφῶς διακρίνεται εἰς τὸν χῶρον τῆς Παυλείου διδασκαλίας, ἡ τελικὴ φάσις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν, ἡ πρὸ αἰῶνων καὶ καιρῶν δημιουργηθεῖσα καὶ διὰ τῆς Π. Διαθήκης πρῆτοιμασθεῖσα εἰς τὴν προϊστορικὴν αὐτῆς πορείαν, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ Ἀβελ μέχρι καὶ τοῦ Προδρόμου, Ἐκκλησία, εὐρίσκει τὴν τελείωσιν αὐτῆς, εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ - Λόγου ἐν Χριστῷ. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ τὸ θεῖον Κήρυγμα Αὐτοῦ, ἀλλὰ, κυρίως, εἰς τὴν Σταυρικὴν Θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ, διὰ τῆς ὁποίας «περιποιήσατο ὁ Κύριος ἡμῶν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ ἰδίου του αἵματος». Τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ὁ ἐνσαρκωθεὶς Κύριος κατέχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, περιγράφει καὶ προβάλλει διὰ μοναδικῶν ἐκφράσεων καὶ εἰκόνων, εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ ὁ Παῦλος. Δὲν νομίζομεν δὲ ὅτι εἶναι ἄνευ σημασίας τὸ ὅτι, τὰς κατ' ἐξοχὴν ἐκκλησιαστικὰς αὐτοῦ ἐπιστολάς, συνέγραψεν ὁ Παῦλος ὀλίγον πρὸ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ (60 - 62) ἐν

Ρώμῃ ὢν δέσμιος. Εἰς τὸν θαυμάσιον ὕμνον τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς αὐτοῦ (Α' 3-14) διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς «ἀνεκεφαλαίωσε τὰ πάντα ἐν Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ γῆς». Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ συνισταμένη ὁλοκλήρου τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀνήκει πλέον εἰς αὐτόν, τὸν ὁποῖον ὁ Πατὴρ «ἐγείρας ἐκ νεκρῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι» καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφεσ. Α' 20-23). Τὰ ἐν λόγῳ χωρία ἀποτελοῦν μίαν περιληπτικὴν ἔκφρασιν τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχει ὁ Χριστὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ —θεολογικῶς καὶ ὄντολογικῶς— τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ· ὁ δὲ Χριστὸς, ὑποτάξας διὰ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ, πᾶσαν ἀντίθετον δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ὑπὸ τοὺς πόδας Αὐτοῦ, κατέστη ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι δὲ ἡ μοναδικὴ περικοπὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος χρησιμοποιοῖ τὸν ὄρον «Ἐκκλησία = Σῶμα Χριστοῦ, Χριστὸς = κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἰδίαν εἰκόνα χρησιμοποιοῖ εἰς τὸ κεφ. Δ' 15-16, ἔνθα ὑπογραμμίζει καὶ τονίζει τὴν σπουδαίαν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐνότης εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας. (Συνεχίζεται)!

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελίδα 183)

καὶ πανελληνίῳ ἐπίπεδο. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀναφέρονται.

—στὴ συστηματικοποίηση τῶν προγραμμάτων αὐτῶν,

—στὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐκδηλώσεων,

—στὴ στρατηγικὴ τῆς ὅλης ἐργασίας.

Τὸ «Γ' Σεμινάριο Πίστεως» τῆς «Ὁμάδος Ἐργασίας» τῆς ΠΕΓ, ὁργανώθηκε μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Γραφείου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Φθιώτιδος, Νεαπόλεως - Σταυρουπόλεως καὶ Νικοπόλεως. Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου ἦταν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος καὶ φιλοξένησε τὸ Σεμινάριο.

Κατὰ τὴν ἐπίσημη ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν παρευρέθησαν καὶ προσεφώνησαν τὰ μέλη τῆς Ὁμάδος Ἐργασίας, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Θηβῶν κ. Ἱερώνυμος καὶ Καρπενησίου κ. Νικόλαος.

Ἐπεὶ ὁ ὑπεύθυνος προγράμματος: π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος.

Συντονιστής: π. Κυριακὸς Τσουρός.

Βασικοὶ εἰσηγητὲς ἦσαν: ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος (αὐτογνωσία, αὐτοεξέλιξις, σωτηρία), ὁ π. Ἰωάννης Σκιαδαρέσης (ἀπελευθέρωσις τῆς κτίσεως - Καινὴ κτίσις), ὁ π. Βαρνάβας Λαμπρόπουλος (ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὰ πάθη), ὁ κ. Νίκος Βαμβουκάκης (S.R.F. ἢ ψυχολατρεία τοῦ Γιογκανάντα), ἡ κ. Ναυσικά Γαβαλά (παραθρησκεία καὶ σέξ), ὁ κ. Ἀθανάσιος Νεοφώτιστος (τὸ ἑλλαδικὸ σκηρικὸ τῆς παραθρησκείας) καὶ ὁ κ. Γιάννης Μηλιῶνης (νεογνωστικισμοὶ στὸν ἑλλαδικὸ χῶρον).

Γιὰ τὸ Γ' Σεμινάριο Πίστεως

Ὁ ὑπεύθυνος προγράμματος
π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος Δρ. Θεολογ. Δρ. Φιλοσ.

Τὸ Προεδρεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν

Ἀθανάσιος Νεοφώτιστος

Νικόλαος Βαμβουκάκης

Ἰωάννης Μηλιῶνης.

ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟ "ΓΕΡΟΝΤΑ," *

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓ. Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
θεολόγου - διευθυντοῦ Γυμνασίου

Γ' περίοδος 1954-1965.

Τὸ σχολεῖο ἔδινε ζωὴ καὶ κίνηση στὸ μοναστήρι. Ἡ ἐπὶ ἓνα αἰῶνα περίπου παρουσία τῶσων παιδιῶν στοὺς χώρους του, στὰ κελλιά του, στὸ ναό του, στὸν περίβολό του, στοὺς κήπους του εἶχε βαθιὰ ἐπηρεάσει τὴ φυσιογνωμία του. Οἱ παλιότεροι μοναχοὶ ποὺ ἔζησαν τὴν πραγματικότητα αὐτή, παρ' ὅτι πέρασαν πάνω ἀπὸ 25 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἔκλεισε τὸ σχολεῖο, τὴν κράτησαν ζωηρὰ στὴ μνήμη τους καὶ μὲ εὐχαρίστηση θὰ τὴν ἔβλεπαν νὰ ἀναβιώνει. Τὴν ἐνδόμυχη αὐτὴ ἐπιθυμία τῶν πολλῶν μοναχῶν τὸ ἡγουμενοσυμβούλιο ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν κάνει πράξη. Τὴν ὑλοποίηση τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἐνίσχυαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ λόγοι ἀνθρωπιστικοί, ἀφοῦ καὶ πάλι πολλὰ χωριατόπουλα ποὺ δὲν εἶχαν πόρους ἢ γονεῖς νὰ σπουδάσουν, θὰ ἔβρισκαν στέγη, τροφή καὶ στοργικὸ περιβάλλον.

Μαθητὲς καὶ καθηγητὲς τοῦ ἔτους 1964 - 65, πλαισιώνουν τὸν τότε Μητροπολίτη Γεώργιο καὶ τὸν ἡγούμενο Θεόκλητο.

Ὁ δραστήριος ἡγούμενος Σαμουὴλ Ἀνεστόπουλος, ἀνιψιὸς τοῦ παλιοῦ σχολάρχου, ὑποστηριζόμενος καὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς Θεόκλητο Παπαζαφείρη, Χρυσόστομο Θανόπουλο κ.ἄ. κινεῖται μὲ σχέδιο καὶ ἀποφασιστικότητα μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ πετυχαίνει μέσα σὲ μικρὸ διάστημα τὴν ἴδρυση στὸ μοναστήρι διτάξιου Γυμνασιακοῦ παραρτήματος ἐξαρτώμενου ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο ἀρρένων Αἰγίου. Ἡ ὅλη διαδικασία τελείωσε στὰ μέσα τοῦ 1954 καὶ τὸ Σεπτέμβριο ἄρχισε ἡ λειτουργία τοῦ σχολεῖου. Δέχτηκε τοὺς 23 πρῶτους μαθητὲς του στὴ Γ' τάξη τοῦ ὀκτατάξιου Γυμνασίου (ἀντίστοιχη τῆς Α' τοῦ ἑξατάξιου) ὕστερα ἀπὸ εἰσιτήριες ἐξετάσεις. Ἡ παλιὰ τραπεζαρία στὴ ΝΑ πλευρὰ τοῦ μοναστηριοῦ (α' ὄροφος)

μετατρέπεται σὲ αἴθουσα διδασκαλίας. Ὁ φιλόλογος Παναγ. Οἰκονομόπουλος ἀπὸ τὰ Λουσιὰ Ἀχαΐας εἶναι ὁ πρῶτος καθηγητὴς ποὺ ἀποσπάστηκε στὸ Γυμνασιακὸ παράρτημα τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο ἀρρένων Αἰγίου, γιὰ νὰ διδάξει ὅλα τὰ μαθήματα στὴν τάξη ποὺ καταρτίστηκε. Ἐμπειρος καθηγητὴς ὁ ἀνωτέρω ἔθεσε τὶς βάσεις γιὰ τὴν περαιτέρω λειτουργία τοῦ σχολεῖου. Τὴν ἐποπτεία τόσο τοῦ σχολεῖου αὐτοῦ, ὅσο καὶ τοῦ παραρτήματος τῶν Καμαρῶν εἶχε ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ Γυμνασίου Ἀρρένων Αἰγίου Κων. Παπαθανασίου.

Τὸ ἐπόμενο σχολ. ἔτος 1955 - 56, τὸ σχολεῖο λειτουργοῦσε μὲ δύο τάξεις, τὴ Γ' καὶ Δ', ποὺ εἶχαν συνολικὰ 38 παιδιὰ (17 ἢ Γ' καὶ 21 ἢ Δ'). Τὸ κελλὶ ποὺ εἶναι δίπλα στὴν τραπεζαρία ἔγινε ἡ 6' αἴθουσα διδασκαλίας. Τὴν εὐθύνη τῆς λειτουργίας τοῦ σχολεῖου εἶχε ἐξ ὀλοκληροῦ ὁ δευτεροβάθμιος θεολόγος καθηγητὴς Σπυρίδων Τσαντίλης (νῦν Μητροπολίτης Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Ἱερόθεος), ποὺ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὸ Γ' Γυμνάσιο Ἀρρένων Πατρῶν. Ὁ ἀνωτέρω καθηγητὴς, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀνάγκες τοῦ σχολεῖου ὑποχρεώθηκε νὰ ἐργάζεται πρωὶ μὲ τὴ μιὰ τάξη καὶ ἀπόγευμα μὲ τὴν ἄλλη. Ἐπιπλέον, ἐπειδὴ ἔμεινε στὴν ἔδρα τοῦ σχολεῖου εἶχε καὶ τὴν ἐπιβλέψη τῶν μαθητῶν στὸν ἐλεύθερο χρόνο τους, γιὰτὶ οἱ περισσότεροι ἔμειναν στὸ μοναστήρι, ἄλλοι σὲ κελλιά, μόνοι τους, καὶ ἄλλοι σὲ γνωστὸς μοναχοῦς. Οἱ μετακινούμενοι καθημερινὰ ἦσαν οἱ προσερχόμενοι ἀπὸ τὸ διπλανὸ χωριὸ Μελίσσια.

Τὸ μοναστήρι ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δωρεὰν στέγη παρέιχε στοὺς μαθητὲς καὶ δωρεὰν τροφή. Μοναχὸς τοῦ μοναστηριοῦ εἶχε ἀναλάβει τὴν εὐθύνη νὰ παρασκευάζει μεσημέρι - βράδυ μὲ τὴ βοήθεια μαθητῶν τὸ καθημερινὸ φαγητό τους. Γιὰ τὸ ὑποτυπῶδες αὐτὸ οἰκοτροφεῖο τὰ τρόφιμα καὶ τὰ ἄλευρα χορηγοῦνταν ἀπὸ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπὸ ἄλλους Διεθνεῖς ὀργανισμοὺς. Ὁ σύλλογος τῶν καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου Ἀρρένων Αἰγίου ποὺ ὑπαγόταν τὸ παράρτημα, ἔχοντας ὑπόψη του τὴν οικονομικὴ κατάσταση τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασιακοῦ Παραρτήματος τῆς μονῆς, ἀπάλλαξε μὲ ἀπόφασή του τοὺς μισοὺς μαθητὲς ἀπὸ τὴν καταβολὴ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν τελῶν καὶ τῆς εἰδικῆς εἰσφορᾶς στὸ δημόσιο μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι ἦσαν τέκνα ἀπέρων ἢ πολυμελῶν οἰκογενειῶν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 175 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 9 τεύχους.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΝΑΝΑΣ

“Ένας νεομάρτυρας τῆς Ἀθήνας

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

Βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἐποχὴ μεγάλων κοινωνικῶν, ιδεολογικῶν, πολιτικῶν καὶ οικονομικῶν ἀνακατατάξεων σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Οἱ συνθήκες ζωῆς, δράσης καὶ ἐπικοινωνίας ἀλλάζουν καθημερινά. Καὶ θεωροῦνται καθυστερημένοι, ὅσοι δὲν καταφέρνουν νὰ παρακολουθήσουν τὶς νέες ἰσορροπίες ποὺ δημιουργοῦνται. Τοὺς καινούργιους προσανατολισμούς καὶ προβληματισμούς. Τὶς νέες ταχύτητες τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας, οἱ ὁποῖες κυριεύουν τὸ σύμπαν καὶ καταπλήσσουν.

Τὰ τωρινὰ παιδιὰ καὶ οἱ νέοι θὰ δοῦν σὲ λίγα χρόνια νὰ διπλασιάζεται ὁ πληθυσμὸς τοῦ πλανήτη μας. Ἐνῶ τὰ μέσα ἐπικοινωνίας, οἱ τεχνολογικὲς ἐφευρέσεις καὶ τὰ δίκτυα τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων καὶ δορυφόρων θὰ γίνονται τρόπος ζωῆς στὶς καθημερινές, ἀξιοζήμιες καὶ ποικίλες ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου.

Πρὶν ἀπὸ 90 χρόνια, ὅταν ἄρχιζε ὁ ταραχώδης αἰώνας, κανένας δὲν μπορούσε νὰ φανταστεῖ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἀεροπορίας, τῶν λείζερς, τῶν κινηματογραφικῶν ἐπικαίρων, τῆς πενικιλίνης, τοῦ Ντίσνεϋ καὶ ὅλων αὐτῶν τῶν ἀλλαγῶν, οἱ ὁποῖες ἀνέτρεψαν τὸν ἰδιωτικὸ καὶ δημόσιο βίον τοῦ ἀνθρώπου!

Ἐξάλλου στὸ «Τρίτο Κύμα», ὅπως ὀνομάζουν τὴ μεταβιομηχανικὴ περίοδο ποὺ διέρχεται ἡ ἀνθρωπότητα σήμερα, θὰ μεταμορφωθοῦν οἱ μεγάλες κοινωνίες σὲ μικρές, χαρακτηριστικὲς κοινότητες, ἴσως καὶ παλαιοῦ τύπου μὲ πρότυπα νέα, ὅμως, ζωῆς καὶ συνύπαρξης τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἔντονες, προσωπικὲς ἀνησυχίες ἐπικράτησης καὶ ἐπιβολῆς. Ποῦ σημαίνει ὅτι οἱ δρόμοι τῆς ἀτομικῆς ἐπιτυχίας θὰ εἶναι δύσκολοι. Θὰ χρειάζεται μεγάλη προσωπικὴ καὶ πνευματικὴ ἰσχὺ, γιὰ νὰ ἐπιτύχεις! Ἐπειδὴ στὰ ἀδιέξοδα τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται σὲ παρόμοιες ἱστορικὲς ἐποχὲς ἀλλαγῶν, οἱ ἀνθρώποι ἀπαντοῦν συχνὰ μὲ τὴ βία, τὴν ἀλληλοεξόντωση, τὴν ἀσυνεννοησία, καὶ στὶς μέρες μας, ἰδιαίτερα, μὲ τὰ ναρκωτικά, τὴν παραίτηση ἀπὸ κάθε δύσκολη προσπάθεια, τὴν ἠττοπάθεια, τὸν ὠχιδερφισμό καὶ τὴ μοναξιά.

Πράγματα, βέβαια, ἀπαράδεκτα, ἀφοῦ, παρὰ τοὺς κάθε εἶδους ἐξαναγκασμούς τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητας καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν αἰσθημάτων, ὑπάρχουν ὄλες οἱ δυνατότητες οἱ ἀνθρώποι νὰ εὐτυχήσουν. Καὶ

ὅσο ποτὲ ἄλλοτε νὰ «κατακυριεύσουν» ὄλικά καὶ πνευματικὰ τῆς Γῆς.

Γιὰ νὰ μπορέσει ὅμως ὁ ἀνθρώπος, ὄχι μόνο νὰ μὴ φανεῖ καθυστερημένος σ' αὐτοὺς τοὺς προσανατολισμούς τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ χαθεῖ στὶς διαφορὲς περιπλανήσεις καὶ παραπλανήσεις, χρειάζεται μιὰ σίγουρη αὐτοσυνειδησία. Εἶναι ἀνάγκη, στὶς διαφορὲς ἐξουσίες, πιέσεις καὶ προκλήσεις, οἱ ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ τὸν κατευθύνουν, νὰ ἔχει ὁ καθένας τὸν προσωπικὸ, αὐθεντικὸ ὄπλισμό του. Νὰ εἶναι καθαρὸς, δυνατὸς καὶ σαφῆς στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ. Καὶ ὅπως λέει ἓνας Ἑλληνας μουσικοσυνθέτης καὶ στοχαστῆς, πρέπει: «Νὰ μὴν ὑποκίπτει στοὺς πολλαπλοὺς πειρασμούς τῆς κοινωνίας ἑνὸς σαδο-μαζοχιστικοῦ εὐδαιμονισμοῦ καὶ νὰ μὴν ἀνταλλάσσει μὲ τίποτα τὴν ἀνθρωπιά του καὶ τὴν ἀλληλεγγύη μᾶς ἀδελφότητας. Καὶ τὸ κυριότερο, πρέπει νὰ ἀρνείται τὴ λατρεία καὶ τὴν ὑποταγὴ στὸ χρήμα, στὴν ἐκμετάλλευση, παραμένοντας πιστὸς στὸ ἦθος μᾶς ἀτάρκειας καὶ μᾶς ἀπλῆς ζωῆς ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν ἡρεμία καὶ τὴ μὴ συμμετοχὴ στὴν ἔνοχη τοῦ χρήματος», στὴν ἀγριότητα τῶν αἰσθημάτων ποὺ τὸ κυνήγι του δημιουργεῖ, καὶ στὴ δολοφονικότητα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων ποὺ ἡ ἀπόκτησή του προϋποθέτει»¹.

Στὴ συγκρότηση αὐτῆς τῆς αὐτοδυναμίας καὶ ταυτότητας, δυστυχῶς, οἱ Νεοέλληνες ἐμποδίστηκαν συστηματικὰ, γιὰτὶ εἶχαν περισσότερα προβλήματα νὰ ἀντιμετωπίσουν ἀπὸ ἄλλους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς καὶ ἀπὸ ἄλλες ἱστορικὲς ἐποχὲς. Καὶ ἦταν, ὅπως φαίνεται φυσικὸ! Ὅστερα ἀπὸ 400 χρόνια δουλείας σ' ἓνα σκληρὸ καθεστῶς ποὺ καὶ σήμερα ἀπειλεῖ τὴν ἐδαφικὴ μας ἀκεραιότητα, ὄχι μόνο δὲν βρῆκαν τὴ δικαίωσή τους καὶ τὴν πλήρη ἐλευθερία τους ὡς Ἕθνος, ἀλλὰ καὶ ἐκβιάστηκαν, κρυφὰ καὶ φανερά, νὰ λησμονήσουν καὶ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξή τους, τὰ βιώματά τους, τὴν καταγωγὴ τους! Καὶ νὰ ἐνταχθοῦν σ' ἓνα κόσμο —τὸ λεγόμενο «εὐρωπαϊκὸ»— ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε σχέση μὲ τὶς ρίζες του, τὸ χαρακτήρα του, τὴ θρησκεία του, τὴν ἱστορικὴ του διάρκειά, τὸ ὄραμά του. Κι ἔτσι, μετὰ ἀπὸ τόσων χρόνων πολιτικὴ σκλαβιά, περιέπεσε

1. Σταύρου Παρχάκου, «Νίκος Γιάτσος: Τὰ κατὰ Μάρκον» τραγῳδία. Καθημερινή, 28.4.1991.

και πάλι σ' ένα νέο ἐγκλωβισμό και πνευματικό ἀφανισμό.

Εἶπαν δηλαδή στὸν ἑλληνικό λαὸ —και τοῦ λένε ἀκόμα— ὅτι πρέπει νὰ ξεχάσει τὴ βυζαντινὴ του καταγωγὴ. Νὰ ἀρνηθεῖ τὰ δημοτικὰ τραγούδια του και τὴ βυζαντινὴ, ἔθνικὴ μουσικὴ του. Νὰ ξεχάσει τὸ λαϊκὸ πολιτισμὸ του, τὶς μνημὲς τῶν προγόνων, ἁγίων, ἡρώων και μαρτύρων τῆς πίστεως του. Και ἰδιαίτερα νὰ ἀγνοήσῃ τὸ καταφύγιο τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας του, μὲ τὸν ταπεινὸ παπὰ και καλόγερο, οἱ ὁποῖοι ἔσωσαν τὸν ἴδιο τὸ ραγιά και τὸ Ἔθνος σὲ κρίσιμες στιγμὲς ζωῆς και ἐλευθερίας. Ὁ Γραικός, γράφει ἡ κυρία Ζωὴ Γκενάκου, «Ἐπρεπε νὰ ξεχάσει πὼς σὲ ὄρες πείνας και βαρειᾶς φορολογίας, στὸ μοναστήρι πήγαινε γιὰ δάνειο και βοήθεια, ὅπως δείχνουν πολλὲς ἀποδείξεις πὺ βρέθηκαν, νὰ ξεχάσει τέλος πὼς στὴν ἐπανάσταση ἦταν τὰ βασικὰ κέντρα ἐπισιτισμοῦ, ὅπου οἱ καλόγεροι μέρα-νύχτα ζύμωναν γιὰ νὰ προλάβουν τὸ στρατὸ πὺ πεινᾷ και ὑστερεῖται, ὅπως γράφουν κείμενα τῆς ἐποχῆς. Κι ἀκόμη ἦταν ἀνάγκη νὰ ξεχαστεῖ πὼς στὰ μοναστήρια ἀπόθεσαν τοὺς πληγωμένους ἀπὸ τὶς μάχες και παλαιότερα και στὸν καιρὸ τοῦ ξεσηκωμοῦ. Και πὼς οἱ καλόγεροι στή μονὴ τοῦ Ὁμπλοῦ π.χ. στὴν Πάτρα, στὴν Παναγιὰ τὴν Προυσιώτισσα και ἄλλοι, πρακτικοὶ γιατροὶ μὲ βοτάνια και ἁγιοτικά και μὲ θερμὴ ἀγάπη παρᾶστεκαν τοὺς πληγωμένους»².

Γι' αὐτὸ ὁ Ὅθωνας, οἱ Βαυαροὶ και οἱ ντόπιες «μαῖμοῦδες» τους, ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦσε ὁ Μακρυγιάννης, μόλις κρατήθηκαν στὰ πόδια τους διέλυσαν τὰ μοναστήρια τῆς Ὁρθοδοξίας, ρίχνοντας μάλιστα στοὺς δρόμους τοὺς φτωχοὺς μοναχοὺς.

Γράφει ὁ Μακρυγιάννης στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του: «Διάλυσαν τὰ μοναστήρια» συνφώνησαν μὲ τοὺς Μπαυαρέζους και πούλαγαν τὰ δυσκόπηρα κι ὅλα τὰ γερά εἰς τὸ παζάρι και τὰ ζωντανὰ διὰ δίχως τίποτα... Ἀφάνισαν ὅλως διόλου τὰ μοναστήρια και οἱ καημένοι οἱ καλόγεροι, ὅπου ἀφανίστηκαν εἰς τὸν ἀγῶνα, πεθαίνουν τῆς πείνας μέσα στοὺς δρόμους, ὅπου αὐτὰ τὰ μοναστήρια ἦταν τὰ πρῶτα προπύργια τῆς ἐπανάστασής μας. Ὅτι ἐκεῖ ἦταν και οἱ τζεμπιχανέδες μας κι ὅλα τ' ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου».

Στὴν Ἀθήνα οἱ Βαυαροὶ γκρέμισαν πάνω ἀπὸ 150 μοναστηράκια κι ἐκκλησιάκια γιὰ ν' ἀνοίξουν, λέει, δρόμους ἢ μὲ τὰ ὄλικά τους νὰ χτίσουν δημόσια οἰκήματα και ἀκομψοὺς ναοὺς. Καθολικοὶ, Προτεστάντες,

2. Ζωῆς Γκενάκου, Ἡ ἐπανάσταση μιᾶς γυναίκας (Φιλοθέης Μπενιζέλου), Σῶλλογος τῶν Ἀθηναίων, 1985.

Μισσιονάριοι, δῆθεν Φιλέλληγες ἱεραπόστολοι και ἀρχαιοκάπηλοι τυχοδιῶκτες πλαισίωναν τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες μὲ προτίμηση τὴν παιδεία, τὰ παν)μια και τὴν αὐλὴ τοῦ Ὅθωνα. Και ἔδιναν τὶς κατευθύνσεις πὺ ἐκεῖνοι ἤθελαν στὸ νέο, μικρὸ βασίλειο, πὺ ἦταν στὴν πραγματικότητα ἢ ἐπανίδρυση τοῦ «Κράτους τῶν Ἀθηνῶν» ἀποκομμένο ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο Ἑλληνισμό. Και προσπάθησαν νὰ μεταφυτέψουν στὴν ψυχὴ τοῦ Νεοέλληνα μιὰ νεκρὴ, ἄστοργη και ἐκτὸς πραγματικότητας ἀρχαιολατρεία, ὅπως ἐκεῖνοι τὴν ἐννοοῦσαν, ξερριζώνοντας μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του κάθε οὐσία και ὁμορφιά ζωῆς. Κάθε ποίηση και ὄραμα μὲ πνευματικὲς ἀναζητήσεις.

Γράφουμε στὸ βιβλίο μας «Στὴν Ἀθήνα τῆς Φιλοθέης Μπενιζέλου»:

«Δύο αἰῶνες τώρα, συστηματικὰ και ὑπουλα, ἄνθρωποι ἐπιτήδειοι, ξένοι και ντόπιοι, προσπαθοῦν νὰ καταστρέψουν ἢ νὰ ἐξαφανίσουν τὴ βυζαντινὴ και πνευματικὴ μας κληρονομιά. Νὰ ἀποσυνδέσουν τὸ λαὸ ἀπὸ τὶς ρίζες του και τὸ παρελθόν του πὺ τὸν κράτησε ὄρθιο σὲ κείνη τὴ σκοτεινὴ περίοδο τῆς τουρκοκρατίας. Ἐπιζητοῦν, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ σταματήσουν τὴν Ἱστορία... Μιὰ καταλυτικὴ λαίλαπα πὺ ἐξαφάνισε... κειμήλια ἀνυπολόγιστης ἀξίας γιὰ τὴν παιδεία, τὴν ταυτότητα τοῦ ἔθνους και τοῦ λαοῦ μας»³.

Ἐτσι «Ζορίστηκε τοῦτος ὁ λαὸς νὰ πιστέψῃ πὼς τὸ Βυζάντιο εἶναι μιὰ ἐποχὴ παρακμῆς και ἡ Τουρκοκρατία ἕνα σκοτεινὸ τοῦνελ πὺ κράτησε 400 χρόνια και πὺ ἔπρεπε νὰ μαστε εὐχαριστημένοι πὺ τελικὰ βγήκαμε ζωντανοί. Ποιὸς φώτισε, στήριξε και καθοδήγησε τὸ ραγιά ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια, ἔπρεπε σιγὰ-σιγὰ νὰ ξεχαστεῖ ὡς περιττὸ κι ἀνώφελο»⁴.

(Συνεχίζεται)

3. Δημ. Φερούση, Στὴν Ἀθήνα τῆς Φιλοθέης Μπενιζέλου, Ἀθήνα 1983.

4. Ζωῆς Γκενάκου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 8.

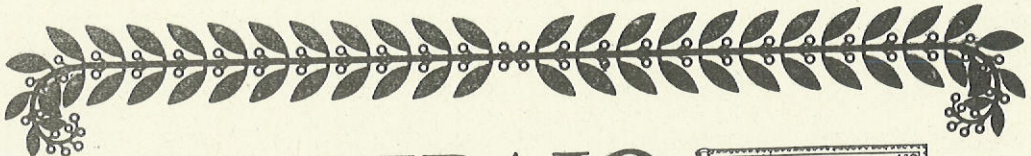
Μόλις ἐκυκλοφόρησε σὲ 6' ἐκδοση
ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία

Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα

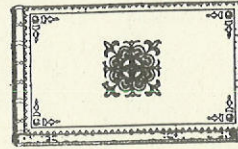
Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Γιατί, πὼς και πότε νηστεύουμε.

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγατσανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμῶνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄρχιμ. Γ. Π. Στέφα
ΜΕ ΚΛΑΔΟΥΣ ΑΓΑΘΟΕΡΓΙΑΣ
(Ὁ ἄρχιμ. Χαρίτων Σαρρῆς)

Ἡ ἀπόδοση τιμῆς κι εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς προπάτορες, τοὺς δασκάλους κι ὄσους ἄνοιξαν δρόμους πνευματικῆς τόλμης, γιὰ νὰ τοὺς περπατήσουν οἱ μεταγενέστεροι, ἀποτελεῖ χρέος κι ἀναγνώριση γιὰ κείνους πού διαθέτουν νόηση κι αἰσθημάτα.

Ἐξάλλου αὐτὸ τὸ καθῆκον εἶναι καὶ εὐαγγελικὴ ἐπιταγή: «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἐκβάσιν τῆς ἀναστροφῆς μμεῖσθε τὴν πίστιν», διακηρττεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

μορφῆς, μὲ μεγάλη πνευματικὴ προσφορά στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία μὲ ἀληθινὴ ἀξιοσύνη καὶ προπαντὸς μὲ ἀγάπη προσφέρει σὲ ὅλους μας ὁ π. Γ. Στέφας.

Τὸ βιβλίον παραθέτει καὶ πλούσιο φωτογραφικὸ ὕλικό πού δείχνει θῆμα μὲ θῆμα ὅλη τὴν ἐγκόσμια πορεία καὶ τὴ δράση ἐνὸς πράγματι ἀγίου ἀνθρώπου.

Χριστοῦ Ἀδαμόπουλου
Ὁ ΠΟΙΗΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶναι γνωστὸ πὼς πίσω ἀπὸ τὸ θόρυβο καὶ τὴν ἐντονη δημοσιότητα, δὲν κρύβεται πάντοτε ἡ ἀξία, ἡ βαθιὰ δημιουργικότητα, τὸ καταξιωμένο, καλλιτεχνικὸ φῶς.

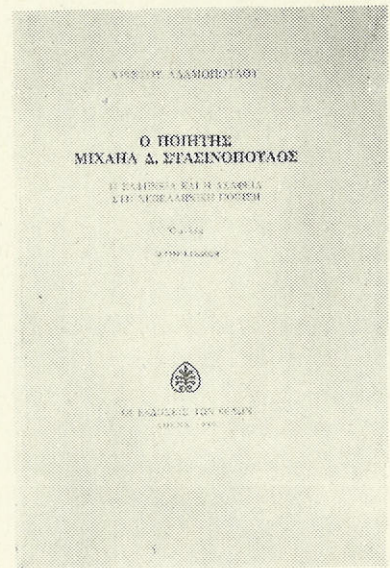
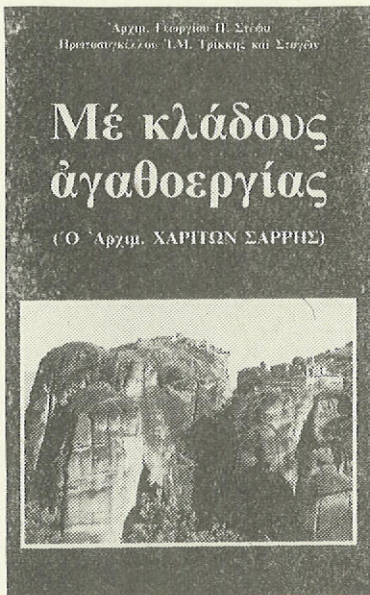
Ἀντίθετα, πολλές φορές, πίσω ἀπὸ τὴ μοναξιά, τὴ σιωπὴ καὶ τὸν ἐθελοντικὸ ἀναχωρητισμὸ κρύβεται ἓνα μεγαλεῖο ψυχῆς καὶ μιὰ πνευματικὴ γοητεία. Κι αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὸν ποιητὴ —καὶ ὄχι μόνον— Μ. Στασινόπουλο. Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ξεκαθαρίσουμε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὁ ποιητὴς Στασινόπουλος συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στοὺς κλασικοὺς τῆς νεοελληνικῆς Γραμματείας, ὁ ὁποῖος μὲ μιὰ Σολωμικὴ καθαρότητα καὶ ἀπλότητα μᾶς προσφέρει ὅλο τὸ ταπεινὸ μεγαλεῖο τῶν πλασμάτων τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσης καὶ τῆς ὁμορφιάς.

Λεπτὲς ἀποχρώσεις τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ θίου, ἀρτιωμένες ἐμβασύνσεις στὰ ἄδυτα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, φλογεροὶ προβληματισμοὶ τῆς ἁγίας καθημερινότητος, ἀποτελοῦν τὸ ὑφάδι καὶ τὸ στημόνι τῆς ποίησης τοῦ Μ. Στασινόπουλου.

Ὡστόσο, ἡ θαυτέρη προσέγγιση αὐτῆς τῆς ποίησης καὶ ἡ ἀνάλυσή της, γιὰ νὰ ἐξαχθοῦν αἰσθητικὰ συμπεράσματα καὶ νὰ φωτογραφηθεῖ ὁ ἐσωτερικὸς πλοῦτος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ καλλιτέχνη, εἶναι ἔργο γιγάντιο,

ὅσο καὶ λεπτό. Εἶναι τόλμημα διαίσθησης, ἀλλὰ καὶ πρόκληση σὲ ἀσύλληπτες ἀκροβασίες καὶ σκαλοπάτια. Πού ὅμως τὰ ἐπιχειρεῖ ὁ Χριστὸς Ἀδαμόπουλος μὲ σαφήνεια, ἀσφάλεια κι ἀποτελεσματικότητα.

Πραγματικὰ μὲ δεξιοτεχνία, κριτικὴ εὐστοχία καὶ ἐξειδίκευση συλλαμβάνει ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τοῦ ποιητικοῦ οἰκοδομήματος καὶ μέσα ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ πολυμέρεια τοῦ ποιητῆ, μᾶς δίνει τὴν ἐνότητα τῶν δρόμων, τῆς ἀλήθειας καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου πού στοχάζεται καὶ ζεῖ τὶς ποιητικὲς ἐνοράσεις του.

Ὁ Χρ. Ἀδαμόπουλος ξέρει νὰ γράφει. Ξέρει νὰ παρατηρεῖ. Καὶ πῶς πολὺ ξέρει νὰ ἀνακαλύπτει τὰ συμβαίνοντα στὸ δημιουργὸ καὶ στὸ δημιουργημά του. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ βιβλίον του αὐτὸ ἀπὸ τὶς «Ἐκδόσεις τῶν Φίλων» ἀποτελεῖ ἐγχειρίδιο ποιητικῆς τέχνης καὶ ἀκριβείας λόγου καὶ ἀνάλυσης.

Κι αὐτὸ κάνει μὲ γλαφυρὸ καὶ ἔξυπνο τρόπο ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου γιὰ τὸν μακαριστὸ π. Χαρίτων Σαρρῆ, τοῦ ὁποῖου τὸν πολὺαθλο βίο καὶ τὴν ἀσκηθὴ στὶς ἀγαθοεργίες παρουσιάζει.

Πρόκειται γιὰ τὴν παρουσίαση μιᾶς πολυεδρικής, ἐνάρετης

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ἡ πεμπτουσία τῆς πεμπτουσίας.

ΓΙΑ ΚΑΘΕ οἰκογένεια, τὰ γεράματα εἶναι ἰδιωτική ὑπόθεση. Ἄλλοι τὰ βλέπουν μὲ ἀγαλλίαση κι ἄλλοι σὰν ἐφιάλη. Γι' αὐτοὺς ποὺ ἀναγκάζονται νὰ ζητοῦν βοήθεια ἀπὸ τὰ παιδιά τους, ἄλλους συγγενεῖς ἢ φίλους, τὰ γεράματα μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνήσυχια καὶ ὀδύνη. Ἄλλιῶς φροντίζαμε παλιὰ τοὺς ἡλικιωμένους κι ἄλλιῶς τώρα. Τὴν ἐποχὴ τῶν παππούδων καὶ τῶν γονέων μας, ἡ λύση ἦταν μία: ὀλοκληρωτική φροντίδα. Σήμερα ὅμως... Πολλοὶ ἀνήμποροι ἡλικιωμένοι προτιμοῦν νὰ μένουν ἀνεξάρητοι στὴν δευτέρας κατηγορίας συνοικία τους ἀπὸ τὸ νὰ γίνουν πολῖτες δευτέρας κατηγορίας σ' ἓνα καινούργιο περιβάλλον. Καθὼς οἱ ἄνθρωποι γεροῦν, περνοῦν μέσα ἀπὸ μιὰ σειρὰ ἀπὸ σταυροδρόμια καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ οἱ οἰκογένειές τους. Κι ὅταν ὁ ἡλικιωμένος συμβαίνει νὰ ἔχει ὑψηλὸ ποσοστὸ ἀναπηρίας, τότε τὰ πράγματα περιπλέκονται...

Ἀφορμὴ γιὰ τὶς σκέψεις αὐτὲς ἔδωσε ἡ ἐπίσκεψή μας σὲ φιλικὴ οἰκογένεια, ἡ σύνθεση τῆς ὁποίας περιλαμβάνει ὑπέρογη γιαιά, ἡ ὁποία τὰ δέκα τελευταῖα χρόνια ἔχει χάσει κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸ περιβάλλον. Εἶναι ἀσφαλῶς μιὰ τραγικὴ περίπτωση, καθὼς ὁ ἐγκέφαλος δὲν δίνει καμία ἐντολὴ καὶ πονηριὰ. Μέσα ὅμως σ' αὐτὴ τὴν τραγικότητα ὑπάρχει ἓνας καταρράκτης αἰσθημάτων τῶν οἰκεῖων. Ὅλων ἀνεξαιρέτως καὶ ἰδιαίτερα τῆς οἰκοδόποινας, θυγατέρας τῆς ἀνήμπορης γιαιάς. Ἐξαίρεται ἡ στάση της γιὰ τὴν ἐποχὴ μας δὲν παραλείπεται καθόλου ὡς εὐκόλως ἐννοουμένη ἢ ἀναφορὰ στὴ φροντίδα τῶν παιδιῶν στοὺς ἀνάπηρους ἡλικιωμένους γονεῖς τους. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα. Κι ὄχι μόνον αὐτό. Βλέπει κανεὶς διάχυτη σὲ πρόσωπο τῆς κυρίας αὐτῆς τὴ σιτοργί, τὴ διάθεση γιὰ προσφορὰ, τὴν ἀφοσίωση, δέκα ὀλόκληρα χρόνια. Διδάσκεται κανεὶς ἀπ' αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ — ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουσία τῆς πεμπτουσίας τῶν ἀρειῶν, τῆς ἀγάπης — πὼς ὅ,τι κι ἂν κάνει, ἂν τὸ κάνει μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμὸ γιὰ τὸ γονιό, ἀλλὰ καὶ τ' ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας, εἶναι τὸ ἰδανικότερο ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει. Ἄς θεωρηθοῦν τοῦτες οἱ γραμμὲς ἐγκάρδιο σφίξιμο χερσιῶν στὴν κάθε ἀνθρώπινη παρουσία ποὺ ἀθρόυθα κάνει κάθε μέρα καὶ κάθε νύχτα μιὰ κατάθεση σὲ πνευ-

ματικὸ ταμειεῖο τῆς ἀρετῆς, στὴν πῶ εὐαίσθητη ἔκφρασή της.

Τὸ γόνιμο... ΜΗ!

ΠΟΙΚΙΛΟΤΡΟΠΩΣ διδάσκεται ὁ προσκυνητῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς τρέφεται πνευματικῶς μὲ τοὺς καρποὺς ποὺ ἄφθονους θρῖσκει σὲ Περιθόλι τῆς Παναγίας. Ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς Μοναχοὺς, γίνεται μέτοχος τῆς ἐμπειρίας τους. Εἶναι γόνιμη ἀσφαλῶς ἡ ἐπαφὴ, ἡ συνάντηση. Ἡ... ΜΗ συνάντηση ὅμως, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ ἀποδεικνύεται γονιμότερη.

Ἐπαρὰ τὴν κοπιαστικὴ πορεία, διαβάσαμε σὲ «Σημειωματάριο» τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, δὲν μπορέσαμε νὰ συναντήσουμε τὸν Μοναχό. Φθάσαμε ἀργὰ σὲ κελλὶ του, ποὺ ἦταν κλειστό. Πάνω σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα, εἶδαμε γραμμένα μὲ κιμωλία τὰ ἐξῆς: «Μὲ συγχωρεῖτε, ἀδελφοί, γιὰ τὴν ἀπουσιάξω. Μὴ μὲ περιμένετε. Ὑπάγω ἵνα ἡμερεύσω καὶ ἔπειτα νὰ γυρίσω σὲ τὸν ζωολογικὸ μου κῆπο». Καθίσαμε ὦρα πολλὴ νὰ ἐξηγήσουμε αὐτὸ ποὺ ἔγραφε ὁ Γέροντας. Δώσαμε πολλὰ ἐξηγήσεις. Ἡ μία ὄχι δὲν μποροῦμε νὰ ὠφελοῦμε τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν εἴμαστε ἡρόμοι. Ἡ ἄλλη ὄχι πολλοὶ τὸν πλησίαζαν σὰν νὰ ἦταν ἓνα σπάνιο ζῶο ἐνὸς ζωολογικοῦ κήπου, ἀπὸ ἀπλὴ δηλαδὴ περιέργεια, χωρὶς πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Μιὰ τρίτη, ὄχι μὲ τὴν μεγάλη του ταπεινότητα καὶ αὐτογνωσία ἔβλεπε μέσα του τὰ πάθη σὰν ζωῶδες ἐκδηλώσεις κ.λπ. Ὅταν πλησίασαμε στὴν αὐλόπορτα εἶδαμε ἓνα στυλό, χαρτιὰ καὶ μιὰ πινακίδα. Ἐγραφε: «Ἄν ἔχετε κάποιο πρόβλημα, γράψτε τ' ὄνομά σας κι ἐγὼ θὰ προσεχηθῶ γιὰ σᾶς καὶ θὰ σᾶς ὠφελήσω περισσότερο ἀπὸ τὴ φλυαρία μου». Τὰ παιδιά ἔβλεπαν καὶ ἓναν ἄλλο τρόπο βοήθειας καὶ λύσεως τῶν προβλημάτων. Ὁ Γέροντας εἶχε φροντίσει νὰ μὴ πικραθοῦμε. Ὑπῆρχε ἓνα κοντὶ μὲ λουκούμια καὶ ἓνα σημεῖωμα: «Πάρτε γιὰ εὐλογία». Ὁ Γέροντας δίδαξε μὲ τὴ σιωπὴ του... Καὶ ὁ Χριστὸς ἄλλοτε ὁμιλοῦσε καὶ ἄλλοτε σιωποῦσε. Ἐτοί ὁ Γέροντας ἐκεῖνος μᾶς δίδαξε μὲ τὴ ΜΗ συζήτηση. Μᾶς ἀγκάλιασε μὲ τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν ἡσυχία του. Μᾶς περιέλουσε μὲ τὴν προσευχὴ του...».